ORTHODOXO-IACOBVS:

ET

PAPAPOSTATICVS.

SIVE

THESES CONFIRMATAE TESTIMONIIS GRAECORVM, ET Latinorum Patrum, qui vixerunt vsque ad millesimum à Christo annum; quibus probatur Serenissimum Regem maximæ BRITANNIAE *&c. esse Catholicæ fidei, verum Defensorem & Propugnatorem: Papas, Cardinalitios defecisse à fide Sanctæ Trinitatis, & Sacramento Baptismi.*

PER

IOANNEM GORDONIVM, SACRÆ THEOLOGIAE DOCTOREM, ET ECCLESIÆ Salisburiensis in Anglo-Britannia, Decanum.

John Gordon.

LONDINI,
Excudebat *Felix Kyngston.*
1621.

M. 5 x 14. 2 cm. BIP.

1611

LIBRARY OF THE
UNION
THEOLOGICAL
SEMINARY
NEW YORK
NOV 1 1 1944

AD

REGEM TER-MAXIMVM.

MAxime Rex, Iani mos est dare dona Calendis:
Munera grata homini, munera grata Deo:
Spiritus vt Deus est, sic mentis dona reposcit,
Purum Animi cultum, cum Pietate fidem.
Rex vt imago Dei es, sic mentis dona rependo;
Pro meritis magnis, munera parua tibi:
Illa, fidem veram defendunt & Pietatem,
Quæ solum recolit Religione, Deum;
Hostis, at illa Dei dictamina dira refutant,
Numinis hic nomen, lædit & arte tuum.
Parua, quidem fateor, sunt munera nostra putanda;
At tua magna fides hæc quoque magna facit.

Augustissimæ Maiestatis tuæ Capellanus,
& Seruulus humillimus,

Io. Gordonivs.

ORTHODOXOIACOBVS
Et
Papapoſtaticus.

THESIS I.

Qui baptizantur renunciant Idololatriæ, quæ eſt adoratio creaturarum vltra creatorem, & ſecundum ſcripturas, & patrum Eccleſiæ Catholicæ conſenſum, baptiſmus, fides, adoratio, & ſalus inter ſe cohærent: ſicut enim baptizamur in nomine ſolius ſanctæ Triadis, ſic in illam ſolam credere debemus, & illam ſolam adorare, & ab illa ſola ſalutem ſperare: & ſicut fides & ſalus diuidi non poſſunt, ita adoratio diuidi non debet. Sereniſſimus ergo Rex Iacobus eſt verè Catholicus, & orthodoxus, qui ſolam Trinitatem, & nullam creaturam adorat: Laicopapæ verò eorumque ſectatores ſunt Apoſtatæ à fide, & iuramento baptiſmi, qui adorationem diuidunt, adorantque cum Triade & infra illam creaturas.

Theſeos probatio.

PApa Deo violat ſacra præſtita iuramenta,
In ſacri fontis quando lauatus aqua.
Nam Triadis ſolo vt ſub nomine mergimur vndis,
Sic ſoli Triadi debita noſtra fides.

Christi religio est quatuor connexa catenis,
Vnam si demas, tres alia pereunt;
Cum fide baptismus, verus cultusque, salusque,
Quæ nulla inter se dissociando vice:
Credimus in Triadem, sic baptizamur in illam,
Hanc colimus solam, quâ data nostra salus.
Vt quæcunque vides solus Deus ipse creauit,
Se solum mandat sic Deus ipse coli.
Cumque Deo Abramidis hæc pactio fœderis vna,
Hac populus facti conditione Dei;
Nempe Deum vt solum colerent; atque omne creatum
Abÿciant numen, cunctaque facta manu.
Hâc normâ Satanam Christus sacro ore refutat,
Quodque colenda Dei numina sola docet.
Spiritus vt Deus est, oculis non visus ab vllis,
Sic vult se solum spiritu, & ore coli.
Hanc legem Christus proprio præscripsit ab ore,
Illa designans quæ sua caula nota.
Nostra Deum solum ast ecclesia spiritu adorat,
Vera ergo veri caula Britanna Dei.
At Romana sedes, quæ res colit ore creatas,
Caula est, & dici debet Apostatica.
Christi extra caulam non est spes vlla salutis,
Romam ergo linquat cui sua chara salus.
Paulus connectit fidei cultumque, precesque,
Hunc credendum in quem, voce vocare docet;
Christus connectit fidei sacro ore salutem,
In Triadem credens, hic fide saluus ait;
Inuocat & quisquis nomen venerabile Iouæ,
Huic promissa salus, Petrus vt ipse docet:
Hinc si vera salus, non amplius ore vocandi
Sunt homines nobis, vt detur alma salus.

Pura

Pura Dei mater quamuis sit sorte beata,
Credere nescii in hanc intemeratam fidem.
Haud Maria dedimus tincti promissa, fidemque,
Nomine nec Maria fonte lauamur aqua;
Haud ergo Maria est votis precibusque vocanda,
Sed Trias, huic soli cui data nostra fides.
Discite Papicolae, si vobis cura salutis,
In precibus solum voce vocare Deum:
Nam vos Paulinos, Petrinos, aut Marianos,
Baptismi laticum non facit vnda sacri:
Vobis vnda dedit Christi nam nomina vera,
Vos iuramenti religione ligans.
Vltra si Triadem colitis quidnis prece lingua,
Iuramenta Dei sallitis atque fidem.
Militiae Christi desertoresque vocari
Debetis, prodest nil quibus vnda sacra.
Quod Christi hanc tenuit doctrinam ecclesia prisca,
Basilius testis, sanctus & Epiphanius,
Christicolasque monent omnes, ne quicquid adorent
Vltra hunc, est in quem lotio fonte data.

Testimonia probationis Theseos.

Tertul. lib. de spectacul. cap. 4. testatur baptisandos renunciare Idololatriæ. His verbis:

Ne quis argumentari nos putet, ad principalem auctoritatem conuertar ipsius signaculi nostri (i. baptismi) cùm aquam ingressi Christianam fidem in legis suæ verba profitemur, *renunciasse nos diabolo*, & pompæ & Angelis eius ore nostro contestamur. Quod erit summum ac præcipuum, in quo diabolus, & pompæ, & Angeli eius censeantur, *quàm idololatria?* Ex qua omnis immundus & nequam spiritus, vt ita dixerim, quia nec diutius de hoc. Igitur si ex idololatria vniuersam spectaculorum paraturam constare constiterit, indubitatè præiudicatum erit, etiam ad spectacula pertinere renuntiationis

tionis testimonium *in baptismo*, quæ & Diabolæ, & Pompæ, & Angelis eius sint mancipata, scilicet per idololatriam.

Hinc elicitur hoc argumentum.

Qui baptizamur renuntiant idololatriæ: At,

Adoratio creaturæ vltra creatorem est idololatria: vt docet Apost. *Rom.* 1.

Ergo adoratores creaturarum extra vnitatem Trinitatis existentium, violant fidem datam in baptismo, qua renunciarunt idololatriæ: & consequenter *Laicopapæ*, & *Laicocardinales* per creaturarum adorationem violant fidem & iuramentum Baptismi.

Paulus connectit fidei, &c.

Beatus *Paulus Rom.* 10. coniungit fidei inuocationem, quæ est interna adoratio. *Quomodo*, inquit, *inuocabunt in quem non crediderunt?* Vbi *Chrysostomus, Salus*, inquit, *cum in eo sit, vt inuocetur nomen Domini, inuocatio verò fidem erigat, &c.* Alludit ad dictum *Petri* Act. 3. *Quisquis inuocauerit nomen Domini saluus erit.*

Vnde sequitur, quòd sicut in solius sanctæ Trinitatis nomine baptizamur, sic nos sacramento astringi ad solius Trinitatis omnimodam adorationem: nam hæc inter se sunt veluti concatenata, adeò vt qui quiduis colit quod creatum aut factum est, aut initium & originem habet vt sit, vel creatam vllam præsentiã fictitiam Dei, (qui nullã creatã præsentiam, aut existentiam alicubi habet, sed in eo omnes creaturæ sunt, & existunt) adorat, & inuocat, quocunque prætextu, à fide baptismi, & à salute quæ per Dei solius inuocationem acquiritur, excidit secundum scripturas.

Hanc verò esse doctrinam Patrum, qui non solùm tempore 32. Episcoporum Rom. & Martyrum vixerunt per trecentos à Christo nato annos: sed etiam aliorum Patrum, qui in Ecclesia Catholica floruerunt, docere conabimur.

Tom. 1. pag. 216 *Athanasius* contra *Maced.* Dialog. 1. *In Patrem, Filium, & Spiritum sanctum sumus baptizati*: Filio videlicet sacram Christianorum in Spiritum [illegible] initiationem reuelante. *Quid igitur adorandum Spiritum sanctum negas, in quem baptizatus es?* Vtrum enim maius est ([illegible]) adoratio an

baptismus

baptiſmus? & quomodo non in confeſſo ſit baptiſmum adorationi antecellere? Siquidem Catechumeni Patrem & Filium adorant, priuſquam tamen in nomine Patris, Filij, & Spiritus ſancti baptizentur, non ſunt perfecti. Quod ſi qui in Rudimentis pietatis inſtituuntur Chriſtiani, ante baptiſmum non ſunt perfecti: Perficiuntur autem baptizati; baptiſmus vtique maius quiddam eſt adoratione, vt τὸ τελεῖον τοῦ ἐλάσσονος κρατεῖ, qui perficit hominem. Atque hic rationalis & viuus cultus noſter, de quo Apoſtolus: *Præſtate* (inquit) *corpora veſtra hoſtiam viuentē, ſanctam acceptam Deo, qui veſter ſit cultus rationalis.* Et præſtabimus rationalem cultum ſi vnà cum Chriſto in baptiſmo fuerimus ſepulti. Baptiſmi igitur doctrina inducit dictum illud, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.* Et eodem Dialogo. Tu quomodo æquè in Spiritum ſanctum, ac in Patris & Filij honorem baptizatus es, qui eiuſdem cum Patre & Filio honoris Spiritum ſanctum eſſe negas? An verò Pater & Filius, non honorari tibi ſolenni baptiſmatis confeſſione videntur? Si honor ille nullus eſt, quorſum igitur baptizamur? Et mox: Quid eſt cur non omnibus hoſtijs nobilior ibi videatur illa corporum noſtrorum exhibitio, Apoſtolo dicente: *Vt ſiſtatis Deo corpora veſtra hoſtiam viuam, ſanctam Deo placentem?* Pag. 227.

Atqui omnis hoſtia in Dei ſit honorem; talem & nos Patri, Filio, & Spiritui ſancto in baptiſmo obtulimus, neque loco, neque modo diuiſeris, Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum honorantes.

Ex quo loco manifeſtum eſt, *Athanaſium* docere Baptiſmū continere in ſe ſolius Trinitatis adorationem: ait enim, doctrinam Baptiſmi inducere illud præceptum, ſoli Deo ſeruies. Probatque Spiritum eſſe Deum, eo quod in illum cum Patre & Filio baptizamur, in illum credentes, illum adoramus vnica adoratione cum Patre & Filio, & in baptiſmo nos illi noſmetipſos offerimus tanquam ſacrificium ſpirituale, & rationalem noſtrum cultum, qui eſt adorationis cultus, & gratiarum actionis cum inuocatione. Vnde manifeſtum eſt cultum Trinitatis vnicum eſſe, ſicut baptiſma vnum, & vna fides, & nulli creaturæ communicabilis.

Sic adoratio debetur ſoli Trinitati, & nulli creaturæ eſt communicabilis: Nam *Athanaſius* principio eiuſdem Dialogi, docet Spiritum ſanctum non eſſe adorandum & inuocandum, niſi eſſet eiuſdem cum Patre naturæ. Non ſunt ergo creaturæ inuocandæ, quia non ſunt eiuſdem naturæ cum Patre & Filio. Itaque (inquit *Athanaſius*) ſi eiuſdem cum Patre & Filio fuerit naturæ & deitatis ille à Patre per Filium effuſus Spiritus ſanctus, erit & ipſi ſupplicandum, ſeruiendúmque θρησκευτὸν καὶ λατρευτόν.

Ergo quicunque vult ſaluus fieri, & baptiſmi gratiam in veritate fidei ſeruare, tenetur ſolam Trinitatem ſanctam adorare & inuocare, vt ipſe etiam *Athanaſius* docet in Symbolo: Et qui creaturarum adorationem cum ſanctæ increatæ Trinitatis rerum omnium creatricis adoratione coniungit, fidem baptiſmi, & ſacramentum in eo præſtitum ſanctæ Trinitati violat, & à gratia baptiſmi per falſam ordinationem creaturarum præterito creatore dilabitur.

Baſilius de ſpiritu ſancto cap. 27. edit. græc. pag. 274. lat. edit. pag. 325.

Τὸ γὰρ πιστεῦσαι τῷ βαπτίσματι συναριθμεῖται, ὁμολογοῦμεν δὲ ἐκεῖθεν ἤδη τὴν πίστιν ἐπιφέρεσθαι. τοῦτο δὲ ὁμολογίας ἐστὶ πίστωσιν ἀρχήν τινα τὴν μυστικὴν ἡμῖν ὑποτιθεμένης. ἀλλὰ τί χρὴ ποιεῖν ἢ τῶν μὲν ἡμᾶς ἀπολαύειν, μὴ βαπτίζειν δὲ παραιτεῖσθαι, ἢ μὴ πιστεύειν δὲ ἐβαπτίσθημεν, ἢ μὴ δοξάζειν δὲ πιστεύομεν. δύσκολον γὰρ τὸ ἢ δὲ ἐκ ἀναγκαίου ἢ αἰτίαν ἐπὶ πρὸς ἄλλα τοῦτο ἀναφέρειν, ἢ δὲ ἐχρὴ ἐν τούτοις καταριθμεῖσθαι, ἢ παῦλαν ἔχειν τοσούτων. Id eſt: Nam quod in baptiſmate connumeratum eſt, neceſſariò iudicamus & in fide oportere copulari. Profeſſionem autem fidei, velut initium quoddam glorificationis fecimus. Sed quid faciendum eſt? Nunc enim doceant nos, ne baptizemus quemadmodum accepimus, aut ne glorificemus quemadmodum credidimus. Demonſtret aliquis, aut non eſſe neceſſariam, & indiuulſam horum inter ſe conſequentiam, aut in hiſce nouitatem non eſſe totius deſtructionem.

Epiphanius lib. 3. pag. 415. edit. græc. Διὰ τοῦτο γὰρ ὁ κτίσμασι δοὺς ὧν τῇ τῶν ὅλων ἰσότιμος, ἀλλὰ δημιουργὸς ἢ πάντων ἢ ἀναφαίνων τῇ δυνατείᾳ τῇ μιᾷ θείᾳ καὶ τρισὶ τῇ ἰδίᾳ τῇ ἀγίᾳ πνεύματι· ἐμφανὲς ἐστι βλασφημίαν, ὅτι σαφῶς ἓν τῷ πλῶ χαίρων ἢ ἀνθρώπος πλάττει ἀποδιάβολον, ὃν ἀντὶ μὲν σφραγισθῆναι, ἢ ἐν τῷ πλοίῳ, οὐ ἢ ἀντὶ μὲν εἰς ὄνομα ἐαυτ βαπτίζῃ, ἢ ἐν τῷ ὕδατι. Id eſt: Et ab hoc non creata

eſt

eſt in Dei eſſentia natura, ſed creatrix omnium, quæ non poſſunt cum incomparabili & vna eſſentia patris & filij & ſpiritus ſancti, in coeſſentialitate participare. Clarum eſt enim quòd ipſa ei qui veritatis cognitionem habet, reuelat, quòd ipſa ſola adoratur, & non omnia: & quòd ipſa ſola in nomen ſui ipſius baptizat, & non vniuerſa.

Library of the
UNION THEOLOGICAL SEMINARY
New York

THESIS 2.

Secundùm Edictum Gratiani Imper. consensu Ecclesiæ Catholicæ editum, & constitutionem 12. Apostolorum; Serenissimus Rex Iacobus est verè Catholicus: Laicopapæ verò, & Laicocardinales sunt hæretici, & Apostatæ.

Probatio Theseos.

REgnator Roma dederat cui Gratia nomen,
Hæc rata sit statuit tempus in omne fides.
Catholicũ mandat dici hunc, Triadis venerator
Qui colvit, & solam relligione colit,
Hæc Damasum Papam fidei documenta vetustæ
Credere testatur, quam docuitque Petrus.

Testimonia probationis Theseos.

Theodoret. Hist. Eccles. lib. 5. cap. 2. edit. Græc.

Gratianus (inquit) τὸν ἰσοσθενῆ, ἢ ὀρθὸν, i. rectum cultum religionis quem habebat, ab imperij initio manifestiorẽ reddidit, καὶ τὴς βασιλικὰς τὰς ἀσπαχὰς τῷ συμβασιλεῖ θεῷ ἀπονέμειν: i. primitias Imperij vniuersali Regi omnium obtulit, legémque tulit qua expulsi pastores per Valentem Imperatorem Arianum, suis quique gregibus restituerentur.

Lib. 7. cap. 4. Huic edicto Pius hic Imperator aliud adiunxit, quod etiã cõsensu totius Catholicæ Ecclesiæ confirmatũ; de quo Sozomenus scribit, illum optimũ factu existimasse subditis promulgare, ὡς ἔχει περὶ τῆς θείας φύσεως, quam haberet de diuinitate opinionem

opinionē,& ne videretur βούλεσθαι ἐπιτάττειν παρὰ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν, vim inferre præcipiēdo aliquid colendū præter legē,promulgauit legem qua significauit, βούλεσθαι πάντας τὸν ἀρχαῖον τρόπον, ὃν ἐξ ἀρχῆς Ῥωμαίους παρέδωκε Πέτρος ὁ Κορυφαῖος τῇ ἀκοῇ λαβεῖν, ἰσόλογον δὲ τὸν Δόμασον ὁ Ῥώμης ἐπισκοπῆσαι, καὶ Πέτρος ὁ Ἀλεξανδρείας, μόνον τῇ ἀσυλήπτῳ τριάδι προσκυνεῖσθαι, εὐσεβεῖν δ' ἐκείνους ὑπολαμβάνειν τοὺς δι' ὑπερ τοῦτο ἑτεροδόξους, αἱρετικοὺς ἀποφαίνεσθαι, καὶ κολάσεις εἶναι, καὶ τιμωρίας ἀποτίνειν.

Id est, Vt cuncti subditi religionis cultum exercerent, sicut initio *Petrus* Apostolorum princeps tradidit, ac tunc custodiebant *Damasus* Romæ, & *Petrus* Alexandriæ Episcopus, Ecclesiam verò Catholicam nominandam, illos solum qui pari vel æquali honore Trinitatem colerent; reliquos verò qui præter hæc opinarentur, hæreticos appellandos, & pœnas daturos.

Decidatur ergo controuersia inter Sereniſſimum nostrum Regem, Et *Paulum* 5. Laicopapam per Imperatoris edictum, quod ipsa Ecclesia Romana, aliæque Catholicæ Ecclesiæ, acceptarunt: Rex & Ecclesia Britannica solam indiuisam Trinitatem, indiuisa & vnica latreiæ adoratione adorandam profitentur, & omnem creaturarum vltrà creatorem latriæ adorationem detestantur; Papa verò eiúsque Synagoga lignum crucis, imaginem eius, ac Christi crucifixi, sepulchrum Christi, clauos manuum, & pedum, coronam spineam, lanceæ aculeatæ cuspidem, tunicam Christi, Veronicam, (vt vocant) & hostiam Missæ, cultu latriæ soli Deo debito colenda docent; quæ adorationes repugnant fidei Catholicæ, de adoratione solius Trinitatis.

Hinc sequitur, Regem, & Ecclesiam Britannicam, iudicio Imperatoris, & totius Ecclesiæ Catholicæ, dicendam Catholicam: Neoromanam verò Synagogam dicendam hæreticam.

Ex hoc edicto colligimus præscriptionem contra *Pauli* 5. & Laicocardinalis *Bellarmini* insimulationē hæreseos, nempe, illam esse Catholicā Ecclesiā quæ religionis cultum exercet, quē B. *Petrus* Apostolus initio Romanis tradidit: vt verò quis sit ille cultus religionis omnibus Christianis cuiuscunque professionis persuasum sit, huic Imperiali edicto addemus aliud verè sacri Palatij Apostolici edictum, de sola & in-

diuisa Dei adoratione, quod planè euertit edictum magistri sacri (id est execrabilis) Apostatici Palatij *Pauli* 5. promulgatum mense Iulij anno superiore, per quod vt hæreticam damnat Apologiam [illegible] Regiæ Maiestatis.

Hoc verò Apostolici Palatij edictum extat promulgatum à *Petro* & *Paulo*, reliquisque omnibus Apostolis in vnum congregatis, lib. 6. Constitutionum Apostolic. per *Clementem* Episcopum Romanum discipulum B. *Petri*.

Principio libri *Petrus*, & reliqui Apostoli, Episcopos ab illis in Ecclesijs constitutos alloquuntur, monéntque vt sibi ab hæreticis caueant, & cap. 14. catholicam doctrinam illis præscribunt, totíque Ecclesiæ catholicæ obseruandam, sine vlla immutatione, vsque ad finem sæculi, hisce verbis:

Ἡμεῖς οὖν Πέτρος τὸ ἀπὸ ἡμῶν ἡμῖν ὄνομα, Πέτρος, ὁ Ἀνδρέας, Ἰάκωβος, ὁ Ἰωάννης, ὁ τοῦ Ζεβεδαίου, Φίλιππος, ὁ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς, ὁ Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου, ὁ Λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος, ὁ Σίμων ὁ ζηλωτὴς, ὁ Ματθίας ὁ ἀντὶ Ἰούδα κατασταθεὶς ἡμῖν, Ἰάκωβος τὸ ὑπὸ τοῦ κυρίου ἀδελφόθεος, ὁ ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος, ὁ Παῦλος ὁ ἐκ διωκτοῦ διδάσκαλος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ἀμφισταίλης, ὁ Νεὸ τὸ ἀπὸ ἡμῶν ἡμῖν ὄνομα, ὑγιαίνομεν ἡμῖν τοῖς κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπὶ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἃ τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐπέστειλεν, ἐν ἑνὶ μέρει ὄντας ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ πάντα μέρη σταλέντας, ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ὁ τοῦ Χριστοῦ τὰ μερὴ ἡμῶν, ὁ τοῦ παντὸς κυβερνήτης, ὁ πάσι χαρισάμενος γνῶσιν. ἡμῖν, ὁ ἀναμάρτητος, γνοὺς τὴν ἐξ ἐμοῦ ἐκδοθεῖσαν παρ' ἐμοῦ φάγειν, ἀνάπαυσιν ποιῆσαι, καὶ κλῖναι, καὶ ἀγαπᾶσθαι ἀναπαῦσαι, καὶ τοῖς κάτωθεν ἀντὶ τῶν ἄνω διηκόνησεν ἀναστρέφειν, εἰς δεῦρο ἦλθεν, καὶ μικρὸν ὑστερῶν ἔχων φιλανθρωπίαν χαμαὶ τοῦ ἡμῶν, ἀμφισταίλης ὁ τοῦ ἐκ τῆς καὶ ποιῆσαι ἀμήχανον γαλάκτος.

Id est (vt vertit *Bonins Pontificius*) igitur horum causa nunc in vnum conuenientes, *Petrus* & *Andreas*, *Iacobus* & *Ioannes* filij *Zebedæi*, *Philippus* & *Bartholomæus*; *Thomas* & *Matthæus*, *Iacobus Alphæi*, & *Lebæus* cognomento *Thadæus*, & *Simon Cananites*, & *Matthias Iudæ* suffectus, & *Iacobus* frater Domini, Hierosolymarum Episcopus, & *Paulus* Doctor Gentium, vas electionis, vnà congregati, scripsimus ad vos hanc catholicam doctrinam, ad vos confirmandos, quibus in vniuersa Ecclesia Episcopatus munus est commissum: in qua declaramus vobis, Deum omnipotentem vnum esse, præter quem nullus est, atque vt illum solum colatis, & adoretis, per Iesum Christum Dominum nostrum in sancto Spiritu: vtaminíque sacris Scripturis, Lege, & Prophetis, paren-

Græcus habet quibus vniuersalis Episcopatus commissus.

tes

tes reuereamini: omnes nefarias actiones fugiatis; resurrectionem & iudicium credatis, retributionem expectetis: omnibus eius creaturis cum gratiarum actione vtamini: veluti eius operibus, nihilque in se continentibus mali, legitimè connubia iungatis: vituperatione enim carent huiusmodi nuptiæ, quoniam & à Domino iungitur viro mulier.

Ex hoc Apostolico edicto clarum est secundum catholicam doctrinam, Deum esse solum, vnicum & indiuisum, eũq; solum adorandum; adeò vt diuidere adorationem & inuocationem inter Deum & creaturas, sit diuidere Deitatem, & creaturis soli Deo debitum honorem tribuere, ac euidentissima apostasia à fide catholica, hoc Apostolico edicto omnibus Christianis promulgata. Aut ergo reijciat sedes Neoromana polylatriam suam blasphemam, aut se non Apostolicam, sed Apostaticam fateatur necesse est.

Obseruandum etiam in hoc edicto Apostolico, Episcoporum (quos alloquuntur Apostoli) matrimonia commendari, vnde elicimus notam Apostaticæ synagogæ esse, prohibere Sacerdotum matrimonia. Vnde sequitur, *Gregorium* 7. Pseudopapam, eiúsque successores, qui matrimonia Sacerdotalia lege lata publicáque authoritate dissoluerunt, esse authores apostasiæ de qua vaticinatur B. *Paulus* 1. Tim. 4. vbi pro nota apostasiæ posteriorum sæculorum, prohibitionem nuptiarum expressè ponit.

THESIS

THESIS 3.

Patres Græci & Latini, qui in Ecclesia Catholica vixerunt ab Apostolis vsque ad Constantinum Mag. docuerunt, solam Trinitatem exclusa omni creaturarum adoratione adorandam: vnde sequitur Sereniss. Regem Iacobum, qui hanc fidem retinet, esse verè Catholicum: Laicopapas verò & Laicocardinales, qui ad creaturarum vltra creatorem adorationem defecerunt, esse hæreticos & Apostatas a fide catholica.

Theseos Probatio.

CAtholica est credenda fides, Ecclesia prisca
Quam probat, & Patrū quam pia scripta docent,
Quamq; fidem tenuit Romana Ecclesia prisca,
Quæ fuso cremit sanguinis Martyrij:
Illa Deum solum nobis docet esse colendum
Corporibus stratis, mentis & obsequio.

Testimonia probationis Theseos.

Præcipua causa ob quam Torto-Bellarminus Regiam Maiestatem hæreseos insimulat, est, quia nullam creaturam adorandam credit. Quòd verò Rex hac ratione Catholicus æstimandus est, testimonijs sequentibus probamus: Papam verò qui latreiam creaturis exhibet, esse archiapostatam.

Iustinus Martyr Apologia 2. pro Christianis testatur Chri-
Ann. Dom. 150. stianos solam sanctam Trinitatem adorandam credidisse, & nullam creaturam infra Deum: his verbis: pag. 43.

Eidem

Id eſt;

Quamobrem & ἄθεοι (hoc eſt nullorum Deorum cultores) cognominamur. Et profitemur quidem nos talium qui habentur Deorum eſſe expertes, & atheos: ſed non veriſſimi illius Dei, Patris videlicet iuſtitiæ & caſtitatis, & virtutum aliarum, & ab omni vitioſitatis mixtione, & labe alieni expertes. Verùm hunc ipſum, & qui ab eo venit, atque iſta nos, & aliorum obſequentium exæquatorumque (ad voluntatem eius) bonorum angelorum exercitum docuit, filium, & ſpiritum propheticum, colimus & adoramus; cum ratione & veritate venerantes, atque vnicuique diſcere atque noſſe volenti, pro eo atque edocti ſumus, candide (hæc) tradentes.

Et pag. 49.

Id eſt, Deum porro ſolum colendum eſſe, ita ſuaſit, dicens: Maximum mandatum eſt: *Dominum Deum tuum adorabis, atque illum ſolum coles.*

Et pag. 5.

Id eſt, Proinde nos ſolum Deum adoramus, & vobis in rebus alijs læti inſeruimus.

Theophilus Antioch. Epiſcopus, lib. 1. ad *Autolycum*, Ann. Dom. 173. pag. 249.

Id eſt,

Regem igitur magis honorabo, non adorans illum, ſed

orans pro illo: adoro Deum, & illum verum Deum, sciens Regem ab ipso factum. At dices mihi, quare non adoras Regem? quia non est factus vt adoretur, sed vt honoretur legitimo honore: Deus enim non est, sed homo à Deo constitutus, non vt adoretur, sed vt iustè iudicet: illi enim quodammodo Dei dispensatio concredita est, nam & ipse non vult eos quos sub se constitutos habet reges vocari. Nam vox Rex nomen suum est, & non licet alium hoc nomine nuncupare, neque adorare nisi solum Deum.

Idem lib. 2. pag. 262. refutans Gentilicam creaturarum adorationem, ait: Ὁ μὲν ὢν θεὸς ἕνα μόνον κελεύει τὸν αἰδέσιμον σεβασμὸν· ἀλλὰ καὶ τὰς στοιχείους ὕλας σεβόμεθα ἢ τὰς λαμπρὰς ἄστρων· ἢ ὅτι τὴν ἀρχήν, ὅτι γῆ, ὅτι θαλασσα, ἢ πηγαῖς, ἢ ποταμοῖς ἀγαπῶμεν, ἢ ἃ μόνῳ τῷ ἀντιτυχεῖ θεῷ, καὶ πατρὶ τῶν ὅλων χρὴ λατρεύειν ἐν ἑνότητι κρατοῦντας, καὶ αὐλίσασθαι χαίρειν. Id est,

Nam lex non solùm prohibet idola adorare, sed & nec elementa, solem, lunam, & reliqua astra, neque cœlum, neque terram, neque mare, neque fontes, neque aquas religiosè colere, sed solum illum Deum, qui reuera est Deus, qui rerum omnium factor est, oportet adorare cordis sanctimonia, & pura animi sententia.

Minutius Fœlix, qui vixit ann. Dom. 200. elegantissimum, & lectu dignissimum dialogum scripsit, in quo interlocutores sunt *Cæcilius* Orator Ethnicus, & *Octauius* Christianus; vbi *Cæcilius* de Christianis ait. Cur etenim occultare & abscondere quicquid illud colunt magnopere nituntur? cum honesta semper publico gaudeant, scelera secreta sint? cur nullas aras habent, templa nulla, nulla nota simulachra, nunquam palàm loqui, nunquam liberè congregari, nisi illud quod colunt, & interprimunt, aut puniendum est, aut pudendum? Vnde autem, vel quis ille, aut vbi Deus vnicus, solitarius, destitutus: quem non gens libera, non regna, non saltem Romana superstitio nouerunt? Iudæorum sola & misera gentilitas vnum & ipsi Deum, sed palàm, sed templis, aris, victimis, cæremonijsque coluerunt: cuius adeo nulla vis, nec potestas est, vt sit Romanis hominibus cum sua sibi natione captiuus. Ac etiam Christiani quænam monstra, quæ

portenta

portenta confingunt? Deum illum suum quem nec offendere possunt, nec videre, in omnium mores, actus omnium, verba denique & occultas cogitationes diligenter inquirere: discurrentem scilicet, atque vbique præsentem; molestum illum colunt, inquietum, impudenter etiam curiosum, siquidem astat factis omnibus, locis omnibus intererrat.

Si *Cæcilius* iam rediuiuus esset, & formam Romanæ religionis intueretur, non obijceret Papanis quod nulla simulachra colant Romani, quodque solitarium Deum solum adorent: sed Ethnicam superstitionem sub nomine Christi reuixisse fateretur. *Cæcilij* obiectioni respondit *Octauius* Christianus, his verbis. Cruces (inquit) nec colimus, nec optamus: vos planè qui ligneos Deos consecratis, cruces ligneas, vt Deorum vestrorum partes, forsitan adoratis. Nam & signa ipsa, & cantabra, & vexilla castrorum, quid aliud quàm inauratæ cruces sunt, & ornatæ? trophæa vestra victricia non tantum simplicis crucis faciem, verum & affixi hominis imitantur. Signum sanè crucis naturaliter visimus in naui, cum velis tumentibus vehitur, cum expansis palmulis labitur: & cum erigitur iugum, crucis signum est; & cùm homo porrectis manibus Deum pura mente veneratur: ita signo crucis, aut ratio naturalis innititur, aut vestra religio formatur.

Responsio *Octauij* pro Christianis Romanis sui sæculi, nulla ratione competere potest Romanis nostri sæculi, qui innumeras cruces & simulachra latria colunt.

Et mox (inquit) *Octauius*:

Putatis autem nos occultare quod colimus, si delubra & aras non habemus? Quod enim simulachrum Deo fingam, cum si rectè existimes, sit Dei homo ipse simulachrum? templum quod ei extruam, cum totus hic mundus eius opere fabricatus eum capere non possit? & cum homo latius maneam, intra vnam ædiculam vim tantæ maiestatis includam? nonne melius in nostra dedicandus est mente? in nostro imo consecrandus est pectore? hostias & victimas domino offeram, quas in vsum mei protulit? vt reijciam ei suum munus; ingratum est cùm sit litabilis hostia, bonus animus & pura

mens,& sincera sententia. Igitur qui innocentiam colit, Domino supplicat: qui iustitiam Deo libat, qui fraudibus abstinet, propitiat Deum: qui hominem periculo surripit, opimam victimam cædit. Hæc nostra sacrificia, hæc Dei sacra sunt: sic apud nos religiosior est ille, qui iustior. At enim quem colimus Deum, nec ostendimus nec videmus: imo ex hoc Deum credimus, quod eum sentire possumus, videre non possumus.

Si *Octauius* é sublimi cœlo aspiceret, Papasque missificantes, ostendentes, & eleuantes supra caput, adorantésque hostiam Missæ vt Deum, videret, non diceret de Romanis nostri sæculi, quòd non ostendunt id quod colunt.

Ann. Dom. 200. *Origenes* lib. 1. Com. in Epist. ad Romanos, cap. 1. (ait) vt vertit *Hieronymus*, docet esse crimen adorare quidquis infra Trinitatem. Ex hoc pacto iustum erit iudicium Dei etiam erga eos qui ante aduentum Cirifti, cùm potuerint Deum agnoscere, ab eius cultu declinantes ad imagines hominum adorandas & animalium diuerterunt. Vt enim breuiter & omni in vnum collecta definitione dicamus, adorare alium quempiam præter Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, impietatis est crimen.

Sedulius, qui sub *Theodosio* vixit, idem testatur in eundem locum *Pauli*.

Et post pauca eodem capite: Nos autem (inquit) qui nullam creaturam, sed Patrem & Filium & Spiritum sanctum colimus & adoramus, sicut non erramus in cultu: ita nec in actibus quidem & in conuersatione peccemus.

Ann. Dom. 300. *Arnobius* libr. 1. pagin. 21. aduersus Gentes, testatur Christianos solum vnicum & supremum Deum colere & adorare.

Deum (inquit) Principem rerum cunctarum quæcunque sunt, dominum summitatem omnium summorum obtinentem adorare, obsequio venerabili inuocare, in rebus fessis votis, vt ita dixerim, sensibus amplexari, amare, suspicere.

Et post pauca pag. 22. Quòd tamen humanum (ait) pollicentibus sensum vna pariter definitione figamus, nihil sumus aliud Christiani, nisi magistro Christo summi Regis

ac

ac Principis veneratores: nihil si consideres, aliud invenies in ista religione versari. Hæc totius summa est actionis: hic propositus terminus diuinorum officiorum, hic finis, huic omnes ex more prosternimur, hunc collatis precibus adoramus, ab hoc iusta, & honesta, & auditu eius condigna deposcimus.

Idem lib. 3. pag. 117.

Subjciunt (inquit) Gentiles sc. hæc: Si vobis diuina res cordi est, cur alios nobiscum neque Deos colitis, neque adoratis, nec cum vestris gentibus communia sacra miscetis; & religionum coniungitis ritus? Possumus interim dicere, ad cultum diuinitatis obeundum satis est nobis Deus primus: Deus (inquam) primus, pater rerum ac Dominus, constitutor moderatorque cunctorum: in hoc omne, quod colendum est, colimus: quod adorari convenit, adoramus: quod obsequium venerationis exposcit, venerationibus promeremur. Cùm enim diuinitatis ipsius teneamus caput, à quo ipsa diuinitas diuinorum omnium, quæcunque sunt ducitur: superuacuum putamus personas ire per singulas: cùm & ipsi, qui sint, & quæ habeant nomina, nesciamus: & cuius sint præterea numeri, neque liquidum, neque comprehensum, neque exploratum habere possimus: atque vt in terrestribus regnis necessitate nulla compellimur, regalibus in familijs constitutos nominatim cum principibus adorare, sed in Regum ipsorum cultu, quicquid illis annexum est, tacita vi se sentit honorificentia comprehendi.

Lactantius, vnicum ac solum Deum colendum esse, & omnes religionis actiones ad solum Deum pertinere docet, cuius testimonia nonnulla adscribam. *Ann. Dom. 310.*

Lib. 1. cap. 1. pag. 97.

Equidem, (inquit) sicut oportet, de summa rerum sæpenumerò cogitans, admirari soleo, maiestatem Dei singularis, quæ continet, regitque omnia, in tantam venisse obliuionem, vt quæ sola coli debeat, sola potissimum negligatur: homines autem ipsos ad tantam cæcitatem esse deductos, vt vero ac viuo Deo mortuos præferant, terrenos

autem in terrâque sepultos, ei præponant, qui fundator ipsius terræ fuit.

Et lib.4.cap.4.pag.277.

Ergo fas non est venerari eos, à quibus non sit homo genetatus, quia neque à multis generari potest. Vnus igitur, ac solus coli debet, qui Iouem, qui Saturnum, qui cœlum ipsum, terramque antecessit.

Ibidem cap.14.pag.305.testatur Christum à Patre missum vt doceret vnum esse Deum, illúmque solum colendum.

Deus (inquit) cùm videret malitiam, & falsorum deorum cultus per orbem terræ inualuisse, vt iam nomen eius ex hominum memoria fuisset penè sublatum (siquidem Iudæi quoque, quibus solis arcanum Dei creditum fuerat, relicto Deo viuo, ad colenda figmenta, irretiti dæmonum fraudibus aberrassent, nec increpiti per Prophetas reuerti ad Deum vellent) Filium suum principem Angelorum legauit ad homines, vt eos conuerteret ab impijs, & vanis cultibus, ad cognoscendum, & colendum Deum verum: item vt eorum mentes à stultitia ad sapientiam, ab iniquitate ad iustitiæ opera traduceret. Hæ sunt viæ Dei in quibus ambulare eum præcipit. Hæc præcepta, quæ seruanda mandauit: ille verò exhibuit Deo fidem: docuit enim quòd vnus Deus sit, eumque solum coli oportere.

Idem lib.6.cap.9.pag.463.

Ergo in Dei agnitione, & cultu, rerum summa versatur, in hoc est omnis spes, ac salus hominis: hic est sapientiæ gradus primus, vt sciamus quis sit nobis verus Pater, eumque solum pietate debita prosequamur: huic pareamus, huic deuotissimè seruiamus: in eo promerendo actus omnis, & cura, & opera collocetur.

Item lib.7.cap.6.pag.550.

Nunc totam (ait) rationem breui circumscriptione signemus: idcirco mundus factus est vt nascamur: ideo nascimur, vt agnoscamus factorem mundi, ac nostri, Deum: ideo agnoscimus, vt colamus: ideo colimus, vt immortalitatem pro laborum mercede capiamus, quoniam maximis laboribus

cultus

cultus Dei constat: ideo præmio immortalitatis afficimur vt similes angelis affecti, summo Patri ac Domino in perpetuum seruiamus, vt simus æternum Deo regnum. Hæc summa rerum est, hoc arcanum Dei, hoc mysterium mundi.

Ex hisce testimonijs Patrum qui scripserunt ab Apostolorum ætate, vsque ad Constantinum, perspicuum est illum esse verè catholicum qui solam Trinitatem, & nullam creaturam adorat, & diuinonem adorationis in latriam, hyperduliam, & duliam his sæculis Ecclesiæ Catholicæ incognitam fuisse.

THESIS

Thesis 4.

Constantinus Magnus, natione Britannus, solum Deum inuocabat, militésque suos id facere docuit: ideoque Serenissimus Rex Iacobus qui solam Trinitatem adorat, est eius successor, tam in Religione, quàm in Regno.

Probatio Theseos.

Hæc Constantinus fidei documenta probauit,
Qui Romam Christi subdidit Imperio:
Ille creatura cultus abolenit inanes,
Sola Creatorij numina sancta colens.
Vt Constantini successit Rex Iacobus
Regnis, quam tenuit sic tenet ille fidem;
Credit vt in Triadem solam, sic hanc veneratur
Solam, vt Baptismi nos ligat alma fides.

Probationis Theseos Testimonia.

Eusebius narrat *Constantinum Magnum* post longam apud se deliberationem elegisse Christianam religionem exemplo patris *Constantij Chlori*, quem ait ethnicorum religionem condemnasse, fol. 122. νὶ ὃ πατρῷον πρὸς μόνον ἐᾶν δεῖν θεὸν i. opinabatur enim solum Deum paternum venerari oportere.

Et lib. 3. cap. 1. ait, aduersarios *Constantini*, homines ad Deos qui non sunt, colendos varijs necessitatis vijs coegisse, sed *Constantinus* νὶ μόνον ἔστι σωτῆρι γνωρίζειν, id est, hortatus sit illum solum qui est cognoscere Deum. Fol. 136. pag. 2.

Idem

Idem lib. 4. fol. 150. hortatur milites suos, ἐ ἐπὶ πάντων ἰσχύοντα θεὸν, illum qui supra omnes est Deus cognoscere.

Et ibid. in formula precationculæ quam militibus suis præscribebat solum Deum invocat; quam in studiosorum vtilitatem hic adscribam. Σὲ μόνον ἐπίσταμαι θεὸν, σὲ βοηθὸν γνησίως ἔχομεν, σὲ βοηθὸν ἀνακηρύττομεν, σοῦ τὰς ἀρχὰς ἠρώμεθα, σὰ τὰ κράτη ἐβεβαίωσας, σοῦ τὰς ἐχθρείας ἐπικρατοῦμεν, σοὶ τὰ νῦν ἐπιτελούμενα εὐχαριστοῦμεν, σὲ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ προσδοκῶμεν, σοῦ τοίνυν ἐπακούειν χρήζομεν, σὲ ἱκετεύομεν βασιλέα Κωνσταντῖνον, σοῖς τε παισὶ διαφυλάττειν, τοῦ μάκρου αἰῶνος ἡμῖν εὐτυχῆ τὴν βασιλείαν φυλάττοντας. *Formula Precationis tradita per Constantinũ Magnum militibus suis.*

Id est.

Te solum Deum agnoscimus: te Regem profitemur: te adiutorem inuocamus: per te victorias consequuti sumus: per te hostes superauimus: abs te & præsentem felicitatem consequutos fatemur, & futuram adepturos speramus: tui omnes supplices sumus; abs te petimus, vt *Constantinum* Imperatorem nostrum vnà cum pijs ejus liberis quàm diutissimè nobis saluum & victorem conserues. Eiusmodi ferè sentiebat à militibus, solis die fieri, talesque ab eis voces in diuinis precibus adhiberi.

Item fol. 151. *Eusebius* narrat *Constantinum* populum illi acclamantem admonere consueuisse, vt cælum intuerentur, ἡ μόνον ὑπερουράνιον ἡ τοῦτο ἀνακράζειν ἐπιτρέπων τὸν τοῦ κόσμου βασιλέα, i. Et solum Regem qui super omnia est, admirarentur, & venerandis laudibus colerent in precibus quotidianis. μόνῳ γὰρ τῷ ἐπὶ πᾶσι σεμνυνόμενοι θεῷ. Solus cum solo colloquebatur Deo, & in ædem martyrum preces & vota publica adhibuit soli Deo.

Ex his testimonijs perspicuum est, *Constantinum* solum Deum adorasse & inuocasse: & consequenter Serenissimum Regem Iacobum esse verè hæredem regni & religionis *Constantini Magni* natione Britanni.

D THESIS

THESIS 5.

Testimonia Patrum Græc. & Latin. qui scripserunt ab Imperio Constantini, vsque ad Gregorium primum Papam, & initium 7. à Christo sæculi, quibus probatur solam Trinitatem adorandam, & nullas creaturas: vnde sequitur Screniss. Regem Iacobum esse verè Catholicum: & Laicopapas & Laicocardinales, qui creaturas adorant, esse hæreticos & apostatas à fide Catholica.

Theseos Probatio.

A Gregorius posuit pro norma religionis
Quod precibus nobis sola colenda Trias:
Hâc docet haud supra quidquis subtusâ colendū,
Hanc subitus si quis quid colit esse nefas.
Quique alij Patres sanis post tempora Christi
Sæclis tractarunt dogmata sancta Dei,
Testantur Triadis pia numina sola colenda,
In solam Triadem credit vt alma fides:
Quisquis enim fidei violat sacramenta triformis,
Quamque fidem dederat fonte lauatus aqua,
B Is Iuliani instar temerat promissa, fidemq;,
Quam dederat sacræ flumine tinctus aqua.
Infra qui Triadem quidquis terráve, polóve,
Corpore vel linguâ mentis adorat egens,

Militia

Militia dia Christi sacramenta profanat,
Quamque fidem dederat rore retinitus aqua.
Papa ligna crucis laganum & missale rotundum,
Sanctorumq; animas, reliquias q; colunt,
Vnita hæc Triadis quamuis non sunt Deitati,
Christi aut naturis consociata Dei.
Immanes ergo Papa sunt Idololatræ,
Qui figmenta hominum mente furente colunt.

Testimonia probationis Thesεos.

A

Gregor. orat. 3. de pace: Οὐκ ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἐστὶν εὐσεβείᾳ ἐγκωμιάζειν τὴν ἁγίαν τριάδα, τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τοιοῦτον, οὐ μᾶλλον ἢ τοῦτο τοῦτο ὁλόκληρον τὸ τῆς θεότητος, μᾶλλον δὲ ὑφεστῶτα, ἢ ὑπερούσιον, ἢ μᾶλλον τι ἡ θεῖον ὀνόματος ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐστὶ τῷ ἀληθείᾳ τοῦτο ἐκείνου. Id est,

Non vnum hunc recti cultus scopum nobis propositum esse ducemus, vt Patrem, Filium, ac Spiritum sanctum, vnam in tribus personis diuinitatem & potentiam adoremus, nihil supercolentes, aut subcolentes (libet enim nonnihil eos imitari, qui circa has res ingenij ac doctrinæ laudem affectant) alterum enim fieri non potest, alterum nefarium & impium.

B

Socrat. Hist. Eccles. lib. 3. cap. 2. Postquam (ait) *Iulianus* quasi inter spem & metum positus, quo suspicionem vitaret, qui iamdudum verè Christianus erat, cum specie quadam esse præ se tulit: abrasaque cute, vitam monasticam simulauit. Ac clam quidem disciplinas Philosophorum excoluit: palam autem, sacra Christianorum perlegit eloquia, atque adeo in Ecclesia Nicomedensi lector designatus est.

Augustin. tom. 10. de Verb. Dom. serm. 58. Si (inquit) naturâ Deus non est filius, sed creatura, nec colendus est omnino, nec vt Deus adorandus, dicente Apostolo, Rom. 1. *Et coluerunt & seruierunt Creaturæ potius quàm Creatori.*

Cyrillus de recta fide ad *Theodosium*, insertus concil. Ephes. pag. 24. edit. græc. & edit. lat. 56. per *Petauium Iesuitam*: Εἰ μὲν οὖν ὁμοίως ἐστὶ τὸ ὄνομα, καὶ τὸ ἀκόλουθον βούλεται, καὶ ἐν ταὐτῷ

μίαν καὶ πανταχοῦ ἐν ἁγίοις καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἐν ἀγγέλοις, καὶ ἐν ἁγίοις καὶ ἀγγέλοις. ὅτε γὰρ ἐν ἁγίοις ἐσμὲν καὶ ἀγγέλοις ἐσμέν. ὅτε δὲ ἐν ἀγγέλοις καὶ ἁγίοις ἐσμέν. ὅτε δὲ ἐν ἁγίοις καὶ ἀγγέλοις ἐσμέν. ὅτε δὲ ἐν ἀγγέλοις καὶ ἁγίοις ἐσμέν. Id est,

Et quemadmodum est vna fides in Christum, & vnum item baptisma, etiamsi in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum credamus & baptizemur; ita planè, vt ego arbitror, vnà quoque patris, & incarnati filij, & spiritus sancti est adoratio: quamuis enim Vnigenitus caro factus inter nos habitarit, nec non primo-genitus inter multos fratres appellatus sit; hoc tamen nihil impedit, quo minùs, cùm à nobis, tum ab ipsis quoque Angelis adorari debeat.

Ex hoc loco Concilij Ephesini manifestum est vnicam esse adorationem Patris, & Filij, & Spiritus sancti; sicut vnica est fides in sanctam Triadem, & vnicus Baptismus in nomine sanctæ Triadis. Adeo vt, sicut fides diuidi non potest inter Deum & Creaturas, & in nomine nullius creaturæ baptizamur: sic repugnat analogiæ fidei adorare creaturas, partem adorationis tribuendo Deo, & partem Creaturis.

Hieronymus epist. aduersus *Vigilantium* ad *Riparium* Presbyterum, epist. 53. Nos (inquit) non dico Martyrum reliquias, sed ne Solem quidem, & Lunam, non Angelos, non Archangelos, non Cherubim, non Seraphim, omne nomen quod nominatur & in præsenti sæculo & in futuro, colimus, & adoramus; ne seruiamus creaturæ potius, quam creatori, qui est benedictus in sæcula.

Augustinus tom. 2. epist. 66. pag. 364. docet solam Trinitatem, latreia colendam. Proinde (inquit) qui tam multis cordibus fidelium suorum donauit vt essent cor vnum, quanto magis conseruat in seipso vt sint hæc tria, & singula Deus, & simul omnia non tres dij sed vnus Deus? Hic est vnus Dominus Deus noster, cui vniuersa pietate seruitur, cui soli latria illa debetur.

Idem tom. 1. lib. 1. retract. cap. 13.

Tunc etiam de vera religione librum scripsi, in quo multipliciter & copiosissimè disputatur, vnum verum Deum, id est, Trinitatem, Patrem & Filium & Spiritum sanctum, religione vera colendum: & quanta misericordia eius, per temporalem

dispensa-

dispensationem concessa sit hominibus Christiana religio, quæ verè religio est, & ad eundem cultum Dei, quemadmodum sit homo quadam vita sua coaptandus. Maximè tamen contra duas naturas Manichæorum liber hic loquitur. In hoc libro quodam loco. Sit, inquam, tibi manifestum atque præceptum, nullum errorem in religione esse potuisse, si anima pro Deo suo non coleret animam, aut corpus, aut phantasmata sua. Hic animam pro vniuersa creatura (sua) incorporali posui, non loquens more Scripturarum, quæ animam quando non translato verbo vtuntur, nescio vtrum velint intelligi; nisi eam, qua viuunt animalia mortalia, in quibus & homines sunt quamdiu mortales sunt. Paulo post autem eundem sensum melius sum breuiúsque complexus, vbi dixi: Non ergò creaturæ potiùs quàm creatori seruiamus, nec euanescamus in cogitationibus nostris, & perfecta religio est. Creaturam quippe vno nomine vtramque, id est, spiritalem corporalemque significaui. Restat quod ibi dixi aut phantasmata sua: propter quod hic dixi, nec euanescamus in cogitationibus nostris.

Et tom. 2. epist. 44. ad *Maximum Grammaticum.*

Ad summam tamen, ne te hoc lateat, & in sacrilega conuitia imprudentem trahat, scias à Christianis Catholicis, quorum in vestro oppido etiam Ecclesia constituta est, nullum coli mortuorum, nihil denique vt numen adorari quod sit factum & conditum à Deo, sed vnum ipsum Deum, qui fecit & condidit omnia. *Ann. Dom. 450.*

Theodoretus de curatione Græc. affect. serm. 2. de princip. pag. 29. docet adorationem non esse diuidendam inter Deum & creaturas:

Μωσῆς ϗ ὁ θεόπνευς, ὁ λογισμὸν ἀνθρωπίνης ὑπέρτερον, καθάπερ ἦν, τὴν θεολογίαν ξυνέχεεν, δυὸ ἀνάγκας ἐπαγαγὼν τοῖς οὖσι· ἐπειδὴ φησὶ τὸν γὴν καὶ τὸν οὐρανὸν ἀφῆμεν· ὁ ϗ ἴδιον ποιητὴν, τὸν ἕνα σέβου θεὸν παρήγαγεν. Ἐγὼ γὰρ ἰμι [ἶρα] κύριος· ὁ θεὸς σου, ὁ ἐξαγαγών σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου ϗ γ ἐπαγωγὸν γενόμενος ἀναγκαίους λογισμούς, ἀναγκαίως τῇ θείᾳ περικλείσαντα, ϗ μὴ μεῖζόν τι σέβας, δυὸ τῇ ἕνι μόνῃ ἀναγκαίῳ. Οὐκ ἐπεὶ γὰ σε, ἶρα, θεὸν ἕτερος κλοιὸς ἰμὶ οὗτος πλέκεσθαι σκαῦε, ἀς ἐδὲν αὐτοῦ ϗ ἰμιμένον ἀφορίσας, ϗ ποιητὴ τοῦτο ἀναγγέλλεσθαι ἰσχύον ἀφὶ μίμητον πρὸς ϗ ἀγνώμονα κρατυνόμενος, ϗ τιμᾶσθαι οἴου θέλεσι οἵτινες ϗ ἐπιλοιπὸν τὸ ἀληθὲς θεῦ. Οἱ τοίνυν γὰ, ἶρα, σεαυτῷ ἐπέλλει, ἐπὶ σεαυτὸν ἰμιμήσῃ, ἕνα ὁ τῇ γῇ κρίνῃ, ϗ ἕνα ὁ τῇ

ὄλεθρον ὑποκρίνεται τῆς γῆς. Οὐ τοίνυν ἐκεῖνος, ἀλλ' μὲ παγκάκους ἀνθρώπους ἔσται ἔφη ἐμοὶ ἔφυ πίστις· ὁ θεὸς σε θεοῦς, φησὶν, ἀκούσας, ἀλλ' ἐμὲ ἐξ ἑαυτοῦ μόνον· μηδένα σωῖ τῶν ἄλλων καταλιπόντας, ἕνα σέβῃ κύριον τὸν ἐμὲ ποιητήν· ἐμὲ ἐπίστασθε ἐξ ἀρχῆς τῶν ἐν ἀνθρώποις· ἐμὲ ἐπίστασθε ἐξ τῆς ἀναστάσεως ἐκείνης· ἐμὲ ἐπίστασθε ἐξ τῆς ἀθανασίας τῆς ἐν οὐρανοῖς· ἐμὲ ἐπίστασθε ἐξ τῆς ἀφθαρσίας τῆς ἐν τοῖς ἁγίοις· ἐμὲ ἐπίστασθε ἐξ τῆς ἀπολαύσεως τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ· ἐμὲ ἐπίστασθε ἐξ τῆς ἀπολαύσεως τῆς ἐν τῷ μεγάλῃ ξυνελεύσεως. ταῦτα ἐξ τοῦ θεολόγου, ὃς ἐν ἀγγέλοις ἐξ ἐν ταῖς ἀνθρώποις ἐκείνοις, ἐξ μὲν δὲ ἐξ ἐν ἀφορισμένοις ξυνέζηκε, ἐξ πέντε βίβλοις ξυνέγραψε, τοῦ μὲν τῆς κτίσεως ἐξ τοῦ κτισμένου ἐξ τελειωθέντος, ἐν ἕνεκα ἐξ θεοῦ ἀναγγεῖλαι τοῦτο· μόνῳ ἐξ τῷ αὐτῷ τῆς ἐν ἀνάγκαις κειμένοις ἀφορμὴν ἀναπτῆναι. Id est.

Moses verò nequaquam secutus hominum rationes, sicut illi fecerunt; sed clarissima Dei voce perdoctus, Theologiam nobis conscripsit. Deus enim conditor rerum omnium, initio legis quam *Mosi* dictauit, vnum coli Deum præcepit, inquit enim: *Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti.* Cumque *Mosen* recentis beneficij admonuisset, hortatus est vt in Dei seruitio permaneret, neque debito Deo cultu quenquam præterea impertiret, sed vni Deo tribueret. *Non audierunt*, inquit, *tibi alij dij præter me.* Tum & manifestè *Moses* docuit, nihil eorum quæ videntur, esse Deo persimile: prorsusque inhibet vllam ab illo fieri imaginem visibilium rerum, eamque opinari simulachrum Dei esse; cùm videri Deus non possit. Inquit enim: *Non facies tibi idolum, vllamq; rei similitudinem, quæcunque in cœlo sursum, quæque in terra deorsum, & quæcunque in aquis sub terra sunt: non facietis vobis, neque ea adorabitis: Quoniam ego Dominus Deus tuus.* Vocem, inquit, audisti, faciem autem non vidisti. Nullam itaque figuram efficies, cuius exemplum ignoras. Quin & alibi falsos ac mendaces Deos coarguens, eliminansque Ægyptiorum errores, ita Iudæos alloquitur: *Audi Israel, Dominus Deus tuus, Dominus vnus est.* Hac pollent doctrina *Moseos* monumenta: talemque Theologiam, & historijs & Legibus & Prophetijs inseruit, scriptisque à se quinque libris, multos quidem qui & haberentur & vocarentur nec tamen essent dij, coli prohibuit: vni autem ac soli Deo rerum omnium conditori, cultum exhiberi præcepit.

Ex verbis *Theodoreti* παραμεῖναι τῇ δουλείᾳ, permanere in seruitio, clarum est duliam quinto à Christo sæculo, significasse cultum & adorationem Dei, & non inuocationem sanctorum,

rum, vt nugantur Papani Doctores. Quod verò idem *Theodoretus* ait *Mosen* hortari μὴ μερίσαι τὴ σέβας non diuidendum esse cultum religiosum, argumento est fidē catholicam ætate *Theodoreti* fuisse non diuidere cultum. Vnde sequitur, Sereniſſimum Regem firmiter tenere, amplecti, profiteri, defendere & propagare fidem Catholicam, quemque primorum à Christo sæculorum, eiusque titulum quo se *Fidei Defensorem* profitetur esse verum & legitimum: Laicocardinalem verò Bellarminum qui Regem hæreticos insimulat, esse impostorem & sycophantem.

Fulgentius, qui vixit in fine quinti à Christo sæculi, libro de Orthodoxa Fide ad *Donatum*, pag. 372. docet filium Dei nō esse adorabilē nisi deitati patris vnius esset. Quia (inquit) si filius secūdùm diuinitatē vnus Deus cū patre nō esset, vnius cū eo naturæ vtique nō fuisset, & si naturæ alterius esset, creatura sine dubio esset. Si autem creatura esset, seruiendum ei sanctarum Scripturarum auctoritas non iuberet, sed potiùs prohiberet. In primo enim decalogi mandato, sicut vnius Dei cultura seruitúsque manifeſtiſſimè præcipitur, ita omni creaturæ adoratio ac seruitus à fidelibus exhibenda, vehementiſſimè prohibetur. Ibi enim dicitur: *Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo seruitutis: non erunt tibi dij absque me.* Sed si hoc solum à Patre & Filio dictum accipitur, vnus Dominus Deus credatur Pater & Filius. Sed si hoc aut Pater sine filio, aut sine Patre creditur dixisse Filius, necesse est, vt aut Pater Dominus negetur, aut Filius: de illo enim qui dixit, *Ego sum Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Ægypti, de domo seruitutis, non erunt tibi dij absque me*; de ipso sanctus *Moyses* ait: *Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus vnus est.* Et quia ipse Deus sibi soli præcipiens tantummodo seruiendum, seque iubens à fidelibus adorandum, prorsus interdixit, ne quis auderet creaturam adorare, creaturæque seruire, propterea in fine illius primi præcepti, de omnibus quæ creauit ita loquitur: *Non adorabis ea nec seruies eis: ego enim sum Dominus Deus tuus.* Quod itidem sciens beatus Apostolus, iram Dei reuelari pronuntiat super omnem impietatem & iniustitiam eorum, *qui commutarunt*

Exod. 20.

Deut. 6.

mutarunt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt & seruierunt creaturæ potius quam creatori, qui est benedictus in sæcula. Veritatem Dei tenere est vnum Deum colere. Veritatem Dei in mendacium conuertere, est creaturæ seruire. Vera enim religio in vnius constat veri Dei seruitio.

Si Dei Filius non esset adorandus, nisi vnitus substantiæ Patris & increatus, sequitur multò magis lignum crucis, laganum, hostiæ, missalis, & imaginem adorari non debere, quæ sunt creaturæ realiter separatæ à deitate quàm humanitate Christi: huiusmodi ergo Papana creaturarum adoratio est profana idololatreia.

Pauci extant sexti sæculi Scriptores, inter quos est *Gregorius Turonensis*, qui lib. 2. cap. 10. inuehitur contra idololatriam & simulachrorum cultum Francorum, & secundùm primæ tabulæ mandatum, de non fabricandis simulachris contra illos proponit: & verba Christi, Dominum Deum tuum adorabis & illi soli seruies: & in breuiario vitæ eius narratur, vt habent ipsa verba scriptoris, quòd in tali loco se sepeliri fecit, vbi semper omnium pedibus conculcaretur, vt ipsa loci necessitas cogeret ne vnquam in aliqua reuerentia haberi posset: sicque imitatus est sanctum *Antonium Eremitam*, qui morti proximus discipulos suos alloquitur, his verbis. Si qua patris memoria est, si mihi vicarium rependatis affectum, nullus ad Aegyptum perferat relliquias: ne vano corpori honore seruetur, ne vituperati ritus à me, vt nostis, etiam circa me, seruentur obsequia &c. Vos igitur humo tegite, vos patris operite corpusculum.

Quid si S. *Antonius* & *Gregorius Turonensis* sepulchrorum & reliquiarum adorationes Romanæ sedis sæculis recentioribus de cælo intueri possent, nonne de Roma exclamarent quod de Hectore ait Poeta?

O quantum mutatus ab illo, &c.
O quantum mutata Roma nona à Roma antiqua!

THESIS

Thesis 6.

Testimonia Patrum, à sexto post Christum seculo vsque ad decimum, quibus probatur solam Trinitatem adorandam, & non creaturas: vnde sequitur Serenissimum Regem Iacobum, qui solam Trinitatem colit, esse Catholicum: Laicopapas verò & Laicocardinales qui creaturas adorant, esse haereticos & Apostatas à fide Catholica.

Probatio Thesios.

Barbaries quamuis septem post tempora Christi
Saeclis corrupit pectora cuncta virum:
Papa at Gregorius, Magnus quoq; nomine Carlus,
Dictaque, alij templa per alta Dei
Deorum vsque à Christo saeclum decuere colenda
Solum trini numina sancta Dei.
Ergo Catholicus verè Rex est Iacobus,
Qui Triadis retinet quae sine labe fidem:
Desertor fidei prisca est & Apostata Papa,
Infra qui Triadem numina falsa colit.
Ipsa aut ponant Papa delira mentis,
Aut cessent Christi nomina ferre Dei.
Cur frustra iactant priscorum nomina patrum,
Antiqua antiquant qui sacra dicta scholae?

Cognita non fuerant namque hæc delira Papæ.
Per natos à Christo sæcula dena Deo.

Probationis Thesews Testimonia.

Gregorius 1. Papa epist. 9. *Serено* Episcopo Massilienſi lib. 9. indict. 4. ſolam Trinitatem adorandam, & nullas infra illam creaturas adorandas docet.

Quòd quis (inquit) imagines facere voluerit, minimè prohibe: adorare verò imagines, modis omnibus denita. Sed hoc ſolicitè fraternitas tua admoneat, vt ex viſione rei geſtæ ardorem compunctionis percipiant, & in adoratione ſolius omnipotentis ſanctæ Trinitatis humiliter proſternantur. Cuncta verò hæc ex amore ſanctæ Eccleſiæ, tuæ fraternitati loquimur.

Carolus Magnus qui floruit in fine 7. & principio 8. à Chriſto ſæculi, libro 1. cap. 9. refutationum Pſeudoſynodi Nicenæ 2. ſequitur doctrinam *Auguſtini* & *Gregorij* primi, adorationemque religioſam ſoli Deo deberi docet. Proculdubio (inquit) omni creaturæ adoratio quæ ſolum Deum decet, qui ſolus adorendus, ſolus colendus eſt, impendenda eſſe vetatur, ſalua tantummodo ſalutationis cauſa, per quam humilitas demonſtratur.

Idem lib. 2. cap. 5. ſequitur doctrinam *Ambroſij* & *Auguſtini*, de adoratione ſcabelli pedum Dei, illamque interpretatur de humana natura Chriſti adunata Deitati. Verba eius ex *Ambroſio* hæc ſunt: Non enim ex vſu hominum æſtimare debemus ſcabellum: neque enim corporalis Deus, aut non immenſus, vt tanquam ſulcrum pedibus eius ſcabellum ſubiectum putemus: neque adorandum quicquam præter Deum legimus, quia ſcriptum eſt: *Dominum Deum tuum adorabis, & ipſi ſoli ſeruies.* Et in ſequentibus interpretatur adorationem ſcabelli pedum de carne Chriſti adunata deitati, quæ adorari extra vnitatem non debet, vt docet concilium Epheſinum, vt ſuo loco probamus.

Idem cap. 21. eiuſdem libri, probat argumentis ſolidiſſimis

mis cultum religiosum, & adorationem Deo soli deberi. Solum itaque (ait) dominum colere, ipsum adorare, ipsum glorificare debere, totius diuinæ Scripturæ tuba terribilis intonat. Vnde cauendum illis est, & modis omnibus pertimescendum, ne dum imaginum cultum & adorationem Christianæ religioni ingerere niuntur, singularem vnius Dei cultum & adorationem frustrari videantur. Quæ duo ita inter se mutuo reluctantur, vt si vnum steterit, aliud stare non possit. Si enim singularis cultus soli & vni Deo debitus conuulsus erit, & reuera conuulsus erit, imaginum cultus modis omnibus cassabitur: & si imaginum cultus non conuellatur, soli & vni Deo cultus debitus non erit singularis. Ac per hoc Religionis Christianæ arx siue munimen, & glorioſum insigne vnius Dei cultus & adoratio est, imo quia est hanc imaginibus, vel quibuslibet rebus exhibere cõtra religionẽ christianã est: & si has non adorare seu colere contra religionem Christianam est, vt illi deliránt, solum Deum adorare seu colere, eiusque cultus & adorationis arcem singularem esse fateri contra religionem Christianam erit. Solus igitur Deus colendus, solus adorandus, solus glorificandus est.

Et cap. 23. sequitur supra citatam *Gregorij* 1. sententiam de solo Deo adorando, & toto opere probat solum Deum adorandum & nullam creaturam.

Ionas Aurelianensis Ecclesiæ Episcopus, scripsit tres libros ad *Carolum Magnum*, contra *Claudium Taurinensem*, qui inscribuntur de cultu imaginum; nam toto libro refutat adorationem imaginum. Et lib. 1. pag. 644. partis 4. bibliothecæ Patrum doctrinam sequitur *Gregorij* primi, & nullam creaturam adorandam docet. Eius verba sunt: Sinantur à te imagines Sanctorum, & historiæ quæque sanctorum, non vt adorentur, sed potius vt quandam pulchritudinem reddant, & quarundam præteritarum rerum memoriam sensibus imperitorum ingerant, in Ecclesijs depingi. Creaturam verò adorari, eique aliquid diuinæ seruitutis impendi, nefas ducimus, hujusque sceleris patratorem detestandum & anathematizandum, libera voce proclamamus, isque quantæ sit punitionis, Dominus terribiliter intonat, dicens: Sacrificans

cans, nisi Domino soli, eradicabitur.

Sanctus *Agobardus* Episcopus Lugdunensis, qui vixit nono à Christo seculo, sub filio *Ludouici Pij*, docet solum Deum adorandum, exclusa omni creaturarum adoratione: extant eius opera impressa Parisijs, anno Dom. 1605. Libro verò de picturis & imaginibus, ex *Augustino*, & aliis Ecclesiæ Patribus solum Deum adorandum probat: Quòd inter Deum & homines nullus sit alius mediator quærendus, nisi ille qui Deus & homo est, ex lib. 9. S. *Augustini*, in opere superius memorato.

Idem pag. 235. citat historiam martyrij *Petri Cretensis*, per quam probat Christianos Catholicos solum Deum colere & adorare, martyres verò diligere: imaginum locum adscribens, quia maximi momenti est ad omnem creaturarum adorationem refutandam. Instigabant ergo (ait) *Nicetæ Herodis* pater, frater autem Dulcæ, adire iudicem, vt peteret ab eo ne humandum concederet corpus. Ne sertè, inquit, relinquentes illum qui crucifixus est, Christiani hunc colere incipiant. Iudæis maximè ista machinantibus, qui & nostros in rectis oculis obseruarunt, ne cum flammis adhuc ardentibus repererent; ignorantes miserimi, quia neque Christum aliquando possumus derelinquere, qui mortem pro totius mundi salute sustinuit; neque alium quenquam colere, quippe qui verum Deum, & qui solus colendus sit, nouerimus: Martyres verò tanquam discipulos Domini diligamus & veneremur, quasi integrè fidem magistro seruantes & Domino, quorum nos quoque in fide & patientia charitatis optamus esse participes.

Idem pag. 236.

Cumque omnium vna sententia sit, cultum religionis soli Deo deberi; quid superest fidelibus, nisi vt purgatis ab omni figmentorum prophana seruitute animis, totis viribus adoremus, quatenus veraciter illud quod scriptum est, dicere valeamus? non enim in errorem induxit nos hominum malè artis excogitatio, nec vmbra picturæ, labor sine fructu effigies sculpta per varios colores, cuius aspectus insensato dat concupiscentiam, & diligit mortuus imaginis effigiem sine

anima

animæ, malorum amatores sunt, qui spem in salubribus habent, & qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt eorum.
Idem pag. 237.

Dicit fortean aliquis, non se putare imagini quam adorat aliquid inesse divinum, sed tantummodo pro honore eius, cuius effigies est, talem ei venerationem impartire. Cui facilè respondeam, quia si imago quam adorat, Deus non est, neque quam veneranda est, quasi pro honore sanctorum, qui neque quicquam divinos sibi arrogant honores, sicut multis istius supra testimoniis est ostensum, illud quoque verum et dignum, quod, sicut memoratus historiæ vocabulus continet liber, destructis apud Alexandriam delubris ac simulachris idolorum, tantus fervor Christianorum à dæmonibus ad Christum conversos inflammavit, vt vnusquisque cruce Dominicæ signum in postibus, in ingressibus, in fenestris, in parietibus, columnisque depingeret. O quam sincera religio! crucis vexillum vbique pingebatur, non aliqua vultus humani similitudo (Deo scilicet hæc aptabiliter etiam ipso fonte ac scientibus disponente:) si enim sanctorum imagines hi qui dæmonum cultum reliquerant venerari iubebantur, puto quod videretur eis non tam idola reliquisse, quam simulachra mutasse.

Et pag. 241. adorationem imaginis *Petri & Pauli* damnat, cuius in gestis *Sylvestri* Papæ mentio facta. Sed (inquit) numquid hac authoritate *Constantini* adorare sancti alicuius imaginem debemus, cùm idem Imperator magis hoc ex consuetudine idololatriæ pestiferæ fecerit, quam ex confidentione veritatis rationis, quam nos dum ipse cognovisset? Et ne id præsumptiuè adstruere videamur, beati Ambrosij Mediolanensis Episcopi, viri doctrinâ & sanctitate præcipui, auctoritatem inseremus, qui in revelatione quâ ei sanctorum martyrum *Gervasij* & *Protasij* fuit ostensa, refert beatum *Paulum* Apostolum, qui illis duobus tacentibus loquebatur, ex recordatione plenum ipsius agnovisse, nec tamen vsquam scribit, non dicam picturam illius, sed ne præsentem quidem Apostolum ac secum loquentem, vllatenus adorasse.
Idem pag. 249.

In quibus (ait) beati Papæ & orthodoxi Doctoris verbis summoperè pertendendum est, quia si opera manuum Dei non sunt adoranda & colenda, nec in honorem Dei; quanto magis opera manuum hominum non sunt adoranda & colenda, nec in honorem eorum quorum similitudines esse dicuntur? Nam si vllæ imagines essent adorandæ vel colendæ, Creatoris potiùs esset; quàm creaturæ, nempe hominem fecit Deus ad imaginem & similitudinem Dei. Homo autem facere non potest quicquam. In quo fit similitudo hominis in mente ratione. Nam si exprimit vtcunque sculpendo vel pingendo aliquam similitudinem corporis aut membrorum, hoc vtique exprimit quod minimum est in homine, non quod maximum. Certè si adorandi fuissent homines, vbi magis quam pectus, id est vbi similitudinem habent Dei, non vbi pecorum, vel quod verius est, lapidum siue lignorum, vita & ratione sensu carentium.

Idem pag. 271.

Hæc est (inquit) sincera religio, hic mos catholicus, hæc antiqua Patrum traditio; sicut etiam ex libro sacramentorum, quem Romana tenet Ecclesia facilè comprobatur. hunc venerationis modum aut supergreditur qui relinquit contemnit disciplinam patris sui, dimittitque legem matris suæ: Ideo nec gratia capiti eius addetur, nec torquis collo. Teneatur itaque via regia; hanc docuerunt Apostoli, Ecclesiæ magistri, hanc tenuerunt Arietes gregis; Dei ouis enim relinquens pastorem, oberrans à via quâ præcedit aries, hæret in sentibus, deuoratur à lupis. Soli Domino offeramus gloriam & honorem, nec cum simulachris fornicemur.

Idem pag. 272.

Adoretur, colatur, veneretur à fidelibus Deus, illi soli sacrificetur, vel mysterio corporis & sanguinis, quo sumus redempti: vel in sacrificio cordis contriti, & humiliati. Angeli, vel homines sancti amentur, honorentur, charitate non seruitute; non eis corpus Christi offeratur cum sint hoc & ipsi. Non ponamus spem nostram in homine, sed in Deo, ne forte redundet in nos illud Propheticum; *Maledictus homo qui confidit*

confidit se posse, & posse cernere, brachium sanctum & Dominum recedit cernere. Quod Catholici Doctores Ecclesiæ, etiam in illos redundasse confirmant, qui Dominum Iesum Christum, purum hominem fuisse credebant, non etiam Deum. Et idcirco ait, non sinentes in hoc ire, ut per hos ruinam faciat. Nemo se fallat, nemo se seducat, nemo se circumveniat: quicunque aliquam picturam vel fusilem, siue ductilem adorationem non exhibet cultum Deo, non honorat Angelos, vel homines sanctos, sed simulachra veneratur. Agit hoc nimirum versutus & callidus humani generis inimicus, vt sub prætextu honoris sanctorum rursus idola introducat, rursus per diuersas effigies adoretur, vt auertat nos ab spiritalibus, ad carnalia verò demergat.

Idem pag. 253.

Nunc autem error inualescendo tam perspicuus factus est, vt idololatriæ vel Anthropomorphitarum hæresi propinquum aut simile sit adorare figmenta, & spem in eis habere. Atque huius erroris causâ, fides de corde ablata, tota fiducia in rebus visibilibus collocetur.

Et pag. 255.

Si autem aliquis homo adoratur, vel Angelus, præter eum qui & Deus & homo, & summi esse consilij Angelus (Propheta testante) prohibetur, non est aliud nomen quod sit vel super hoc nomen, quod est super omne nomen, aut æquale illi; sed quia nullus Deo æqualis, Deo nullus alius essentialiter Iesus, id est Saluator, existit. Credamus Apostolo, cedamus diuinæ auctoritati: *Flectamus genu in nomine Iesu, quod est super omne nomen*: ne fi altari hunc honorem tribuimus, alieni iudicemur à Deo, & dimittatur secundum desideria cordis nostri, ire in adinuentionibus nostris.

Nono etiam sæculo conuocata est synodus Parisiensis sub *Ludouico Pio* & *Lothario*, quæ Patrum antiquorum testimonijs probat solum Deum adorandum, imaginum adorationem quæ iam in plurimis locis inualuit refutat, & supra citatam sententiam *Gregorij* primi Papæ confirmat.

Hæc

Hæc testimonia sufficiant vt omnibus Christianis compertum sit, solius Dei adorationem fuisse fidem catholicam, creaturarumque adorationem condemnatam per nouem à Christo sæcula, & reiectam.

Pauci extant scriptores decimi sæculi, nempe *Theophylactus, Rudolphus, Ansbertus*, & alij, in quorum scriptis nihil reperi quod ad adorationis quæstionem pertinet, adeo vt credendum, doctrinam sæculorum præcedentium duxisse hoc decimo sæculo.

Ex hisce testimonijs hæc argumenta vlectamus.

Per decem à Christo nato sæcula fides catholica erat, adorare solum Deum exclusa creaturarum adoratione.

Ergo Serenissi. Rex, qui hanc fidem tenet & tuetur, est verè catholicus & fidei catholicæ defensor & propagator; & Papæ Cardinalesque qui sunt creaturarum adoratores sunt hæretici & Apostatæ.

THESIS

THESIS 7.

Testimonia Patrum vsque ad decimum à Christo sæculum, quibus probatur Arium hæresiarcham fuisse primum inuentorem diuisæ adorationis, supremam attribuens Deo, & inferiorem creaturis; & B. Virginem, Angelos, & Sanctos non esse adorandos: vnde sequitur Laicopapas & Laicocardinales, qui adorant creaturas, Virginem, Angelos, & Sanctos, esse hæreticos, & defecisse ad delirationem Arianorum: Sereniss. verò Regem Iacobum, qui omnium creaturarum adorationem, vt impiam detestatur, esse verè Catholicum.

Probatio Theseos.

A Vther diuiſo cultus fuit Arius amens,
Hinc Romana ſedet facta Ariana ſchola:
Hic docuit natum Patris, qui voce creatus,
Eſſe Deum, & vera religione coli:
Hoc priſci Patres damnata numenque creatum
Eſſe Deum, atque coli religione, negant:
Arius at contrà, cunctis ait ille creatis
Vt maior debet religione coli:
Reſpondent Patres, hæc quæ ſublimia ſperte,

Non veneranda illis, sors quibus inferior:
Angelus atque Deo precibus quod non sociandus,
Hic homini quamuis nuncius ipse Dei;
Hanc formam in precibus perhibent patresque prosanam,
Angelus, atque Deus, me precor auctet ope.
Non vt adoretur sancta est nobis data Virgo,
Sed vt adoret quem ventre tulit gramido;
Angelus & si non venerandus, non veneranda
Dicitat Epiphanius, quam tulit Anna sinu:
Nunc Virgo Angelicis iucet commissa choreis,
Laude Creatorem magnificatq; suum:
Ah hac Papicolis solennis forma precandi,
Nos iuuet auxilijs Virgo, Deusq; suis:
Imperet vt nato sic matris iure precantur:
Heu nimium demens haec Mariana schola.
B *Nam seruire creatur a simul, haudq; creato,*
Seruitium hoc dominis ferre duobus erit;
Vt dixit verè quondam damnans Arianos,
Magnus Athanasius doctor Apostolicus.
Orat nobiscum Christus noster Mediator,
Ille preces offert, votaq; nostra Patri:
Ille homines inter Patremque vt sit Mediator,
Factus homo est nobis qui fuit ante Deus.
At Virgo & Sancti sunt nostrae conditionis,
Illis vt nobis fert Mediator opem.
Viuit adhuc Charitas animarum, lex & amoris
Postulat vt viuis prospera cuncta petant:
Illi non ideo precibus votisque colendi.
Nam soli Christo debita vota Deo,
Angelicique chori sancti quoque sorte beati,
Non debent vocis religione coli.

Testimonia

Testimonia probationis Thesεos.

A

Athanasius edit. Græc. tom. 1. pag. 203. orat. 3. contra Arianos, Filium eum sibi esse & solum, & proprium ostendit Pater, idque his verbis. *Filius meus es tu*, & rursum, *hic est filius meus in quo mihi gratulor.* Ideoque inseruiebant illi Angeli, vt diuerso, alienoque ab illorum natura, τοῦ ὑποστατοῦ σφῶν ἀπεῖναι, & adoratur ab illis, non vt gloria maior, sed vt alius παρὰ πάντα τὰ λοιπὰ, ab omnibus creaturis, & ab ipsis Angelis, solus proprius ens Filius, secundum substantiam Patris. Si enim ideo, quia gloria sublimior est, προσκυνεῖται, adoratur, oportet vnumquodque inferiorum, τὸ ὑποβεβηκὸς προσκυνεῖν, illum qui superior est adorare. Sed ita non est, οὐδεμία γὰρ κτίσις ἐστὶ προσκυνητὴ, ἢ ἀξία θεότητος, ἢ οὐσίας ἴδιος: Sed seruus Dominum, & creatura Deum adorat: *Petrus* vero adorare volentem *Cornelium* inhibuit, dicens, *Quoniam & ego homo sum, & fratrum tuorum Prophetarum, & seruantium verba codicis huius:* τὸν θεὸν προσκύνησον, *Deum adora.* Quocirca, θεοῦ γὰρ μόνου προσκυνητὸν, Dei solius est adorari, & illud sciunt ipsi Angeli, qui quanquam ἀλλήλοις sese inuicem gloria transcendunt, omnes tamen sunt creaturæ, οὐ γὰρ ἐν τοῖς τῆς προσκυνήσεως, ἀλλὰ τῆς προσκυνούντων ἐστὶ λόγοις, non sunt in classe adorandorum, sed eorum qui adorant Dominum.

B

Athanasius tom. 1. edit. Græc. pag. 259. orat. 4. contra *Arrianum.* Nam si vnitas non esset, nec proprius substantiæ paternæ partus (γέννημα) esset, vt iubar solis, sed discreparet natura à Patre, sufficeret Patrem Ista solum dare, nulla ex creaturis in ratione dandi in societatem admissa: cum Creatore, (ἄλλως τῆς γενικῆς ἀποστάσεως ἐκτὸς ἡ γενητὴ φύσις τοῦ ἀγεννήτου.) Nunc verò huiusmodi datio, τοῦτο δὲ νῦν, clarè demonstrat vnitatem Patris & Filij. Nequaquam enim quispiam precaretur: οὐδεὶς παρὰ τῶν κτιστῶν, ἢ τῶν ἀξίων, ἢ παρὰ τῶν τῆς αὐτῶν φύσεως, accipere à Patre & ab Angelis, vel quauis alia creaturarum, ἵνα δὲ λάβῃ τις ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ ἁγίου; ἀλλὰ παρὰ κτίσεως, καὶ τῶν ἴσων, ἀλλὰ τοῦ ἰδίου λόγου

τῷ ἐπιτιθῆ δόσιν, διὰ γὰρ τοῦ υἱοῦ, δίδοται τὰ διδόμενα. Neque quispiam dixerit, det tibi Deus, & Angelus, sed à Patre & Filio propter vnitatem, vniformenque dationem: nam per Filium dantur ea quæ dantur.

Nihil autem est omnium quod non per Filium efficiat Pater: ità enim qui accipit, tutam ac certam gratiam adipiscitur.

Athanas. tom. 1. edit. Græc. orat. 4. contra *Arian.* pag. 262. Nam si tale verbum non est, τί δὲ καὶ ἐν ἔργοις γίνεται τι κτίσμα ἴσον τῷ κτίσαντι. Sed ex non ente, opus & creatura est verbum, vel non est verus Deus, eò quod est vnus ἐκ τῶν κτισμάτων, ex creaturis, aut si illum nominant Deum ὀνόματι, reuerentes scripturas, κτίσμα λέγει ἀνοσίως ἀλλ' ὑιὸν, ἵνα μὴ κτίσμα, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος ἀνοσίως, ἵνα δύο κτίσματα λατρεύσῃ, ἐπὶ μὲν ἀγνοίᾳ, τὸ δ' ἐπιγν. γίνεται καὶ εἰδωλ. διὸ τὸ πάντα ἴδιον μίαν μὲν, κτίσ' ἢ πλάσμα δύο, ἐπίσημα, κτίσ' ἢ πλάσμα καὶ πλάσμα καὶ ἀνοσίως, καὶ λατρευτὰ δύο.

Id est,

Necesse est dicant duos esse Deos, vnum quidem Creatorem, alterum creatum: & vt religiosè colant duos Dominos, vnum quidem ingenitum, alterum verò genitum, & creaturam: & vt duas habeant fides, vnam in verum Deum, alteram verò in conditicium & fictum ab ipsis, qui ab ipsis Deus dicitur. Necessum est quoque eos ita occæcatos, ὑπὲρ προσκυνοῦσι τὸ ἀγέννητον κατανοοῦντες τὸ γενητὸν, Cum adorant ingenitum, terga vertere creato genito, & cùm accedunt ad creaturam, auersari Creatorem.

Orat nobiscum Christus, &c.

Hæc est doctrina symboli editi contra *Paulum Samosatenum* insertum concilio Ephesino, pag. 865. editionis *Peltani*, his verbis: Totum adorabilem etiam cum corpore, sed non secundùm corpus adorabilem. Totum etiam adorantem cum diuinitate, sed non secundùm diuinitatem adorantem. Idem docet *Cyrillus* in cap. 4. Euang. *Ioan.* lib. 2. cap. 92.

Conuenit autem maximè hominibus, tanquam debitam Deo adorationem offerre. Adorat igitur etiam Christus, postquam factus est homo vt homo. Adoratur autem semper cum patre & spiritu, quoniam Deus verus secundùm naturam est.

Concil. Ephes. pag. 196.

Aduocatus & propitiator appellatur Filius: ipse enim hominibus cælestem Patrem benevolum propitiumque reddidit, atque adeo omnium bonorum auctor fuit.

Ille homines inter, &c.

Cyrillus Thesaur. lib. 12. cap. 10. docet Christum esse solum Mediatorem. Mediator (inquit) Dei & hominum Iesus Christus est, non solùm qua reconciliauit homines Deo, verùm etiam, quia naturaliter & substantialiter & Deus & homo in vna hypostasi est. Hoc enim modo naturam sibi Deus reconciliauit. Nam aliter quomodo vnum Mediatorem Christum *Paulus* dixisset? Multi enim sanctorum mediationis ministerio vsi sunt, & ipse *Paulus* clamat: *Rogamus pro Christo, reconciliamini Deo. Moses* quoque Mediator fuit: ministrauit enim filijs Israel legem datam à Deo. Mediator etiam fuit beatus *Hieremias*, præcipuè quando clamabat ad Deum: *Recordare mei stantis coram te, ad loquendum pro ipsis bona.* Quid multa? singuli Prophetarum mediatores fuerunt, Apostolorum quoque singuli. Quomodo igitur vnicus mediator Dei & hominum Christus est, nisi noua inauditaque in alijs mediatio sua sit? Sed modum quoque perstringere non alienum est. Quòd igitur duo sicut medium coniungit, ab vtroque necessariò tangitur: & hoc modo diuersa per medium coniunguntur. Est autem Christus Mediator Dei & hominum, quia in eo vno Deus & homo coniunguntur. Non est tamen ipse aliquid tertium præter Deum & hominem, *sed Deus verè, & homo verè: ipse enim est pax nostra.* Et quoniam naturaliter nobiscum coniungitur, diuinæ substantiæ natura nostra in ipso coniungitur, & hoc modo diuina natura communicamus.

1. Cor. 5.

Exod. 20.

Hier. 18.

Ephes. 2.

Concil. Ephes. pag. 196. Lat. edit. *Peltani.*

Filius (inquit) post humanam naturam assumptam factus est mediator, & ad pacem obtinendam quodammodo reconciliator, non iam alteri cuipiam à se diuerso in propria persona obediens, sed Deo & Patri: quandoquidem Christo reconciliati, per ipsum, & in ipso, & Deo quoque omnium saluatori reconciliamur.

Apoſtolos non eſſe mediatores noſtros docet *Auguſt.* tom.7.contra epiſt.*Parm.*lib.2.cap.8. Si verò (inquit) ita diceret,Hoc ſcripſit vobis vt non peccetis,& ſi quis peccauerit, mediatorem me habetis apud Patrem, ego exoro pro peccatis veſtris: ſicut *Parmenianus* quodam loco mediatorem poſuit Epiſcopum inter populum & Deum;quis cum ferret bonorum atque fidelium Chriſtianorum? quis ſicut Apoſtolum Chriſti, & non ſicut Antichriſtum intueretur? &c.

Et mox homines (ait) omnes Chriſtiani inuicem ſe commendant orationibus ſuis. *Pro quo autem nullus interpellat, ſed ipſe pro omnibus*, hic verúſque mediator eſt, cuius typus quoniam prefigurabatur in ſacerdote veteris teſtamenti, nullus illic inuenitur oraſſe pro ſacerdote. *Paulus* autem Apoſtolus quanquam ſub capite præcipuum membrum, *ſed tamen quia membrum eſt corporis Chriſti*, & nouerat non per figuram in interiora veli ad ſancta ſanctorum, ſed per expreſſam & firmam veritatem in interiora cæli ad ſanctitatem, non imaginariam, ſed æternam, pro nobis intraſſe maximum & veriſſimum ſacerdotem eccleſiæ, ſe orationibus fidelium & ipſe commendat. Nec mediatorem ſe facit inter populum & Deum, ſed rogat, vt *pro ſe orent inuicem omnia membra corporis Chriſti*, quoniam pro inuicem ſollicita ſunt membra, & ſi patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra: & ſi glorificatur vnum membrum, congaudent omnia membra: ac ſi oratio pro inuicem membrorum omnium adhuc in terra laborantium, aſcendat ad caput quod præceſſit in cælum, in quo eſt propitiatio pro peccatis noſtris. Nam ſi eſſet mediator *Paulus*, eſſent vtiq; & cæteri coapoſtoli eius, ac ſi multi mediatores eſſent, nec ipſius *Paulo* conſtaret ratio qua dixerat, *Vnus enim Deus, vnus mediator Dei & hominum homo Ieſus Chriſtus, in quo & nos vnum ſumus, ſi ſeruemus vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.*

Ephes.4.

Hebr.9.

2.Cor.12.

1.Tim.2.

Ephes.4.

Vnitas adhuc charitas animabus, &c.

Cyprianus lib.1.epiſt.1.de charitate mortuorum erga viuos in hunc modum ſcribit. Memores, ait, noſtri inuicem ſimus, concordes atque vnanimes, vtrobique pro nobis ſemper oremus, preſſuras & anguſtias mutua charitate releue-

mus

mus. Et si quis hinc nostrum prior diuinæ dignationis celeritate præcesserit, perseueret nostra dilectio, pro fratribus & sororibus nostris apud misericordiam patris non cessetur oratio.

Angelicis, cheri sancti, &c.

Angelos non esse inuocandos docet *Athanas.* tom. 1. pag. 204. orat. 3. contra *Arianos.* Οὐκ ἴσων θεῶν τὸ μόνον τὸν σεβασμιώτατον, οὐδὲ ἑτέρους καὶ αὐτοὺς ἀγγέλους, ἵνα καὶ ἀνάλογον ἔχωσι τὸν σεβασμὸν πρὸς αὐτούς. ἢ γὰρ εἰσὶν οἱ σεβασμιώτατοι, ἀλλὰ μὴ σεβασμιώτατον τὸν Δημιουργόν.

Id est, Quocirca solius Dei est adorari, neque id ab Angelis ignoratur, qui quanquam cæteros gloria transcendunt, creaturas tamen sese esse, neque in classibus adorandorum, sed adorantium dominum agnoscunt se computari debere. Tom. 1. Idem docet *Augustinus* de vera religione, cap. 55.

Quod ergo colit summus Angelus, id colendum est etiam ab homine vltimo, quia ipsa hominis natura id non colendo facta est vltima. Non enim aliunde sapiens angelus, aliunde homo, aliunde ille verax, aliunde homo, sed ab vna incommutabili sapientia & veritate. Nam id ipsum actum est temporali dispensatione ad salutem nostram, vt naturam humanam ipsa Dei virtus & Dei sapientia incommutabilis, & consubstantialis patri & coæternus suscipere dignaretur, per quã nos doceret id esse homini colendum, quod ab omni creatura intellectuali & rationali colendum est. Hoc etiam ipsos optimos angelos, & excellentissima Dei ministeria velle credamus, vt vnum cum ipsis colamus Deum, cuius contemplatione beati sunt. Neque enim & nos videndo angelos beati sumus, sed videndo veritatem, qua etiam ipsos diligimus angelos, & his congratulamur. Nec inuidemus quòd eo paratiores, vel nullis molestijs interpedientibus perfruuntur: *sed magis eo diligimus, quoniam & nos tale aliquid sperare à communi Domino iussi sumus.* Quare honoramus eos charitate, non seruitute. Nec eis templa construimus; nolunt enim se sic honorari à nobis, quia nos ipsos cum boni sumus *templa summi Dei esse nouerunt.* Rectè itaque scribitur, *hominem ab angelo prohibitum ne se adoraret, sed vnum Deum sub quo ei esset & ille conseruus.* Matth. 28. 1. Cor. 3. Apoc. 22.

Idem

Tom.6. Idem lib.1. contra *Maxim. Arriano.* Episcop. condemnat templorum dedicationem ad cultum Angelorum. Cæterum
2.Cor.3. si Deus spiritus sanctus non esset, templum vtique nos ipsos non haberet. Scriptum est quippe in Apostolo: *Nescitis quia*
3.Cor.6. *templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis?* Et iterum, *Nescitis quia corpora vestra templum in vobis est spiritus sancti quem habetis à Deo?* Nonnè si templum alicui sancto Angelo excellentissimo de lignis & lapidibus faceremus, anathematizaremur à veritate Christi, & ab ecclesia Dei, quoniam creaturæ exhiberemus eam seruitutem, quæ vni tantum debetur Deo? si ergo sacrilegi essemus faciendo templum cuicunque creaturæ, quò modo non est Deus verus cui non templum facimus, sed nosipsi templum iumus?

Tom.3. Idem in Psal.34. in hæc verba, *Domine quis similis tibi*, docet Angelos non esse colendos. Sed fortè (inquit) & hic dicitur mihi, Angelos cole, Angelos adora. Et hic dicam, *Domine quis similis tibi?* Et ipsos Angelos tu creasti. Nihil sunt Angeli nisi videndo te; melius est cum ipsis possidere te, quàm ipsos adorando cadere à te.

Theodoretus in epist. B. *Pauli* ad Coloss. cap. 2. de non adorandis & inuocandis Angelis scribit hisce verbis: Qui legem defendebant, eos etiam ad Angelos colendos inducebant, dicentes fuisse legem per eos datam. Mansit autem diu hoc vitium in Phrygia & Pisidia. Quocirca synodus quoque quæ conuenit Laodiceæ, quæ est Phrygiæ Metropolis, lege prohibuit ne precarentur Angelos. Et in hodiernum vsq; diem licet videre apud illos & eorum finitimos oratoria sancti *Michaelis*: Illi ergo hoc consulebant vtique humilitate vtentes, dicentes vniuersorum Deum nec cerni, nec comprehendi, nec ad eum posse peruenire: & oportere per Angelos diuinam sibi beneuolentiam conciliare. Hoc autem dixit, in humilitate & cultu Angelorum: illud autem, inflatus, non est contrarium humilitati. Eam enim præ se ferebant: sed reuera insolentiæ vitio laborabant. Hoc autem, in ijs quæ non vidit incedens, pro eo quod est, proprijs rationibus & cogitatijs vtens. Hoc enim subiunxit: Temere inflatus à mente carnis suæ.

Sanctis

Sancti quoque forte Beati, &c.

August. lib. 22. cap. 10. de ciuitate Dei; docet martyres non esse inuocandos: Nos autē martyribus nostris non templa sicut Dijs, sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum viuunt spiritus, fabricamus: nec ibi erigimus altaria, in quibus sacrificemus martyribus, sed vni Deo, & martyrum, & nostro sacrificium immolamus, ad quod sacrificium, sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo loco & ordine nominantur, non tamen à sacerdote, qui sacrificat, inuocantur. Deo quippe, non ipsis sacrificat, quamuis in memoria sacrificet eorum; quia Dei sacerdos est, non illorum. Ipsum verò sacrificium corpus est Christi, quod non offertur ipsis, quia hoc sunt & ipsi. Tt

Ambros. Comment. in Epist. ad Rom. cap. 1.

Solent tamen (inquit) pudorem passi neglecti Dei, miseram vti excusatione, dicentes per istos posse ire ad Deum, sicut per comites peruenitur ad regem. Agē, nunquid tam demens est aliquis, aut salutis suæ immemor, vt honorificentiam regis vindicet comiti, cum de hac re si qui etiam tractare fuerint inuenti, iure vt rei damnentur maiestatis? Et isti se non putant reos, qui honorem nominis Dei deserunt creaturæ, & relicto Domino conseruos adorant, quasi sit aliquid plus quod reseruetur Deo. Nam & ideo ad regē per tribunos aut comites itur, quia homo vtique est Rex, & nescit quibus debeat rempublicam credere. Ad Deum autem (quem vtique nihil latet, omnium enim merita nouit) promerendum, suffragatore non opus est, sed mente deuota. Vbicunque enim talis locutus fuerit ei, respondebit illi.

Theophil. Alexand. lib. Pasch. 2. *Hieron.* interprete.

Omnis qui inuocauerit nomen Domini saluus erit. Et *Paulus* disputans, *quomodo* (inquit) *inuocabunt in quem non crediderunt?* oportet primum credere quòd filius Dei sit, vt recta & consequens fiat eius inuocatio; & quomodo adorandus non est qui non est Deus, sic è contrario quem Deum esse constiterit, adorandus. Vnde *Stephanus* positis genibus & obsecrans pro his, qui se lapidibus obruebant, dicebat ad filium: *Domine ne statuas illis hoc peccatum.*

Hanc doctrinam manſiſſe in eccleſia nono à Chriſto ſæculo teſtimonio *Amalarij fortunati* Epiſcop. Treuirenſ. probamus, qui lib. 3. cap. 36. de vltima benedictione miſſæ, docet Chriſtum eſſe aduocatum noſtrum, & pro nobis interpellare, adeò vt ſanctorum interceſſio fruſtranea ſit. Eius verba hæc ſunt: De qua legatione dicit *Ioannes* Apoſtolus: *ſed & ſi quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum iuſtum.* Ipſe *Ioannes* certè vir iuſtus erat & magnus, qui de pectore Domini myſteriorum ſecreta bibebat: non tamen dixit, aduocatum me habetis apud patrem, ſed *aduocatum*, inquit, *habemus*: &, *habemus*, dixit, non habetis; maluit ſe ponere in numero peccatorum, vt haberet aduocatum Chriſtum, quàm ponere ſe pro Chriſto aduocatum, & inueniri inter damnandos ſuperbos. Nec tamen dicendum, quia epiſcopi vel præpoſiti non petant pro populo. Orat enim Apoſtolus pro plebe, orat plebs pro Apoſtolo, qui dicit, *orantes ſimul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis oſtium verbi.* Et pro *Petro* orabat Eccleſia, cùm eſſet in vinculis *Petrus*, & exaudita eſt. Quomodo & *Petrus* pro Eccleſia, quia omnia pro inuicem membra orant. Caput pro omnibus interpellat, de quo ſcriptum eſt, *Qui eſt ad dextram Dei, qui & interpellat pro nobis.* Vnigenito enim filio pro homine interpellare, eſt, apud coæternum patrem ſeipſum hominem demonſtrare: eique pro humana natura rogaſſe, eſt, eandem naturam in diuinitatis ſuæ celſitudinem ſuſcepiſſe. Interpellat igitur pro nobis Dominus, non voce, ſed miſeratione. O vtinam quando audiuimus à diacono, *Ite miſſa eſt*, mens noſtra ad illam Patriam tendat, quò caput noſtrum præceſſit, vt ibi ſimus deſiderio, vbi deſideratus cunctis gentibus, nos expectat cum ſuo trophæo, quatenus ſic deſiderando, aliquando ad eum peruenire poſſimus, qui ità patrem ſupplicat pro nobis: *Volo pater, vt vbi ego ſum, ibi ſit & miniſter meus.*

An. Dom. 1000. Quod verò in canone miſſæ habetur, *communicantes & memoria venerantes, in primis gloriоſæ & ſemper virginis Mariæ genetricis Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti: Sed & beatorum Apoſtolorum ac martyrum tuorum*, &c. eſt commemoratio honorifica ſanctorum, & non inuocatio eorum; precatio enim

enim ſacerdotum dirigitur ad Deum, & non ad ſanctos: quàm rectè interpretatur exegeſis Miſſæ impreſſa Pariſijs An.Dom.148.fol.22.pag.1, his verbis: Quos dicit communicantes & memoriam venerantes beatæ genetricis Dei & Apoſtolorum ac martyrum & omnium ſanctorum; niſi & ſe ipſe ſacerdos qui offert, & omnes circumadſtantes, qui ſimul offerunt vnum ſacrificium laudis? Quod vt Deo poſſit eſſe acceptum & beneplacitum, non alibi hoc offerunt, & ſacerdotes & eccleſia cum ſacerdotibus niſi in communione & ſocietate ſanctorum, in quibus voluit idem omnipotens Deus eccleſiæ ſuæ conſtare fundamentum. Sicut Apoſtolus fidelibus dicit: *Eſtis ciues ſanctorum & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamenta Apoſtolorum & Prophetarum.* In eorum ergo communione & memoriæ veneratione, tanquam in vero templo dei offert deuotio fideliũ Deo vota & munera. Et ideo ſunt communicantes eorum memoriæ tanquam filij patrum, & ſectatores præcedentium. Quid eſt enim communicantes, niſi communionem & ſocietatem tenentes? Et quid eſt eorum memoriam venerari, niſi cum pietate & humilitate eorum veſtigia ſequi?

Quamuis etiam in eodem canone orat ſacerdos his verbis, *Quorum meritis precibuſq; concedis, vt in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio*, inuocat tamen Deum ad quem dirigit precem ſuam, & non virginem & Sanctos, vt ſupracitata exegeſis non docet inuocandos ſanctos, ſed (ait) Propter merita namque & interceſſiones ſublimium iuſtorum, quos interceſſores & patronos quærimus, noſtræ infirmitati Dominus miſeretur, & propitiatur. Vt in omnibus ſiue aduerſis ſiue proſperis, ne vel in illis deficiamus, vel in iſtis decipiamur, protectionis eius muniamur auxilio.

Et in fine expoſitionis huius articuli canonis inſerit locum ſupracitatum Auguſtini ex lib.22. de ciuit. Dei, cap.10. Vbi habentur hæc verba: Ad quod ſacrificium, ſicut homines Dei qui mundum in eius confeſſione vicerunt, ſuo loco & ordine nominantur: non tamen à ſacerdote qui ſacrificat inuocantur.

Ex hiſce teſtimonijs manifeſtum eſt, quod in Publica Li-

turgia Ecclesiæ per 1000 à Christo annos virgo *Maria* & Sancti non inuocabantur: sereniſſimus ergo Rex *Iacobus* est verè catholicus, qui credit secundum doctrinam Catholicæ Ecclesiæ per mille à Christo nato annos, Angelos & sanctos non inuocandos, sed memoria honorifica celebrandos, & consequenter Laicocardinalis *Bellarminus* est impostor, & sycophanta qui regem hæreseos insimulat.

THESIS

THESIS 8.

Diuisionem adorationis in latreiam, hyperduleiam, & duleiam esse falsam, secundum doctrinam Ecclesiæ Catholicæ, per decem prima à Christo sæcula. Vnde sequitur Sereniss. Regem Iacobum, qui indiuisam adorationem vt veram fidem amplectitur, esse verè Catholicum: Papas verò & Cardinales, qui diuisionem adorationis faciunt, esse hæreticos & apostatas à fide & iuramento baptismi.

Theseos Probatio.

PRoh quam barbaries atque ignorantia crassa,
Heu stygijs veri lumina mersit aquis;
Exoritur vera Lombardus relligionis
Pestis; Papalis quem schola tota colit:
Hæc Arianorum renouans deliria dira,
Diuini cultus tres docet esse gradus,
Cumq; Deo Mariam perhibet, sanctosq; precandos,
Distinguit cultum nominibusque tribus:
Latriamque Deo, Mariæ dat Hyperduleiam,
Duleiam diuis, martyribusque Dei.
Hæc schola hyperduleiam Christi corporis esse,
Absque sua colitur quum Deitate docet:
At binos facit hic Christos conamine diro

Cultum hominis quisquis separat atque Dei.
Hos Ephesi Synodus condigno anathemate pulsat,
Qui cultum findunt corporis atque Dei.
Abramidis Moses Hebræo idiomate cultum
Tradidit, hunc Christus Syriacèque docet;
Duleia his linguis, eadem est cum voce Latreia,
Vtraque vox soli sic datur illa Deo.
Sic mandata Deus quæ Mosi tradidit olim,
Duleiam dici Theiodoretus ait:
Partirique Dei cultum vetuisse, creatis
Vt rebus cultus portio nulla detur:
Ipsa Dei dulam virgo se casta fatetur,
Paulus se dulum sic docet esse Dei:
Quisquis hyperduleiam dat Domini genitrici,
Ex cuius Christus corpore corpus habet,
Corporis ob Christi tactum quod gesserat aluo,
Dogmata Nestorij pernicioſa nouant.
Ipsum nam corpus Christi haud tactum Deitate,
Vnitum at colitur cum deitate sua.
Virgo Dei mater non vnita est deitati,
Ergo non votis illa colenda precum.
Hasque Deo voces patres fuerunt dare soli,
Sic Augustinus tradit vtramque Deo:
Hac techna potuit Satanas deludere Christum,
Quando Dei dixit, numina sola coli:
Cognita si Satanæ Lombardi techna fuissent,
Lusisset Christum doctus ab arte scholæ.
Tu me duleiæ, Iouam at cole voce latreiæ
Dixisset Christo, sic tibi regna dabo:
At schola Lombardi Satana est subtilior ipso,
Fallere sed Satanam fraudibus illa nequit,
Seque coli gaudet ficta sub imagine Christi,

Se

Se falsi cultus insinuatque dolo.
Bellarmine tibi quamuis Græca agnita lingua,
Haud pudet has technas disseminare scholæ.

Probationis Theseos Testimonia.

Petrus Lombardus Sententiar. lib. 3. distinct. 9.

Præterea inuestigari oportet: vtrùm caro Christi & anima vna eademque cum Verbo debeat adoratione adorari, illa scilicet, quæ latria dicitur. Si enim animæ vel carni exhibetur latria, quæ intelligitur, seruitus siue cultus soli Creatori debitus: cum anima Christi vel caro creatura tantum sit, creaturæ exhibetur quod soli Creatori debetur: quod facienti in idololatriam deputatur. Ideò quibusdam videtur non illa adoratione quæ latria est carnem Christi, vel animam esse adorandam: sed illa quæ est Dulia, cuius duas species vel modos esse dicunt. Est enim cuiusdam modi Dulia, quæ creaturæ cuilibet exhiberi potest: & est quædam soli humanitati Christi exhibenda, non alij creaturæ: quia Christi humanitas super omnem creaturam est veneranda & diligenda. Non tamen adeo vt cultus diuinitati debitus ei exhibeatur, qui cultus in dilectione & sacrificij exhibitione atque reuerentia cõsistit: qui latinè dicitur pietas; græcè autem θεοσέβεια, id est, Dei cultus, vel θεοσέβεια, id est, bonus cultus.

Thomas Aquin. Secunda secundæ quæst. 103. de Dulia, Artic. 3.

Vtrum Dulia sit specialis virtus à Latria distincta.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quòd Dulia non sit specialis virtus à latria distincta: quia super illud Psal. 7. *Domine Deus meus in te speraui*, dicit gloss. Domine omnium per potentiam, cui debetur dulia: Deus per creationem, cui debetur latria. Sed non est distincta virtus quæ ordinatur in Deum secundum quod est dominus, & secundum quod est Deus. Ergo dulia non est virtus distincta à latria. Et postea ibid. Sed contra est, quod *Augustin.* dicit in 10. de ciu. Dei: quòd alia est seruitus quæ debetur hominibus, secundum quam

quam præcepit Apoſtolus ſeruos dominis ſuis ſubditos eſſe: quæ ſcilicet græcè dulia dicitur: alia verò latria, quæ dicitur ſeruitus, pertinens ad colendum Deum.

In concluſione ibidem. Et ideò dulia, quæ debitam ſeruitutem exhibet homini dominanti, alia virtus eſt à latria, quæ exhibet debitam ſeruitutem diuino dominio. Et eſt quædam obſeruantiæ ſpecies: quia per obſeruantiam honoramus quaſcunque perſonas dignitate præcellentes. Per duliam autem propriè ſumptam, ſerui Dominos ſuos venerantur. Dulia enim græcè ſeruitus dicitur.

Ibid. Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut religio per excellentiam dicitur pietas, in quantum Deus eſt per excellentiam pater: ita etiam latria per excellentiam dicitur dulia, in quantum Deus excellenter eſt Dominus. Non autem creatura participat potentiam creandi, ratione cuius Deo debetur latria. Et ideo gloſſ. illa diſtinxit, attribuens latriam Deo ſecundum creationem, quæ creaturæ non communicatur: duliam verò ſecundùm dominium quod creaturæ communicatur.

Ibidem Artic. 4. Sed hyperduleia videtur eſſe medium inter latriam & duliam. Exhibetur enim creaturis quæ habent ſpecialem affinitatem ad Deum, ſicut beatæ Virgini, in quantum eſt mater Dei. Ergo videtur quòd duliæ ſint ſpecies differentes: vna quidem dulia ſimplicirer, alia verò hyperdulia.

Ibidem. Ad Secundum dicendum, quòd hyperdulia eſt potiſſima ſpecies duliæ communiter ſumptæ. Maxima enim reuerentia debetur homini ex affinitate quam habet ad Deum.

Bellarminus lib. 1. cap. 12. de ſanct. beatit. fatetur hanc tripartitam adorationis diuiſionem eſſe nouum inuentum ſcholæ Lombardicæ, his verbis. Sed quamuis iſta vocabula non ſint propria diuino cultui, ſecundum primam ipſorum vocabulorum inſtitutionem, tamen ſchola Theologorum non ſine cauſa excogitauit illam diſtinctionem, de latria & dulia. Nam cum in re inueniatur manifeſta diſtinctio, inter cultum Dei & ſanctorum; oportebat etiam ad vitandam æquiuocationem

57 & 58

tionem inuenire distincta vocabulo: optima autem erant ista duo. Sumamus ergo pro confesso hanc vocabulorum distinctionem esse nouum commentum scholæ Lombardicæ. Malè ergò *Bellarminus*, initio citati capitis vocat hanc distinctionem sententiam catholicam; nam *Vincentius Lyrinensis* libro aduersus prophanas hæreseon nouationes, capite 3. docet quæ sit Catholica fides; vbi illam ait esse veram quæ tres habet notas, vniuersitatem, antiquitatem, & consensionem. Quod verò ad rem ipsam attinet, *Bellarminus* veteratoriè diuidit religiosum cultum, in Dei & sanctorum cultū: quæ certè distinctio ex diametro repugnat testimonijs supra citatis, *Athanasij, Gregorij Nazianzeni, Basilij Magni, Gregorij Nissæni, Augustini, Cyrilli, Theodoreti, Epiphanij*, aliorumque Patrum qui *Arrij* blasphemias refutarunt, qui omnes pro solido argumento proponunt, Filium esse Deum & Patri consubstantialem, eò quòd secundùm scripturas adoretur ab Angelis & hominibus; eademque ratione affirmant filium non esse creaturam, Gentilicumque esse errorem, adorare vllam creaturam: *Arrius* contra, Lombardica & Bellarmineana vsus est diuisione adorationis, dicebatque Angelos adorare Filium tanquam creaturam excellentiorem omnibus alijs creaturis, Filium verò adorare Patrem superiori adoratione, quàm aliæ creaturæ illum adorant.

Debuit ergo *Bellarminus* agnoscere *Arrium*, eiusque sectatores esse inuentores diuisionis adorationis. Si verò hæc diuisio vera esset, Patrum argumenta contra *Arianos* nullius momenti fuissent: potuissent enim respondere *Ariani*, Filium adorare Patrem latria, i. supremo cultu. Angelos & homines sanctos (qui iam Angelis similes sunt) adorare Filium hyperdulia; homines verò in terris degentes, adorare Angelos & Diuos dulia. Anticatholica ergò est hæc diuisio adorationis, secundùm doctrinam antiquæ Catholicæ Ecclesiæ, sed Papacatholicam esse lubentissimè *Bellarmino* concedimus.

Alia etiam stropha vtitur supra citato loco *Bellarminus*, qui hæc vocabula inuenta esse ait, ad euitandam æquiuocationem, hocque subterfugium omni æquiuocatione dete-

rius est: nam vocabula latriæ & duliæ in veteri & nouo testamento, & in scriptis omnium Patrum Græcorum Catholicæ Ecclesiæ, quotiescunque de cultu religioso sermo est, ad Deum solum pertinent, & nulli creaturæ.

Hic non prætereundum, *Bellarmin.* suo more dum ad vitandam æquiuocationem hæc vocabula inuenta esse ait, in fraudulentam æquiuocationem impingere: nam de dulia agens, ciuilem seruitutem pro religionis seruitute supponit: ait enim species illas tres adorationis, quantum ad actus interiores, optimè distinguit: nam prima species, id est, latria, est quædam summa voluntatis prostratio, & inclinatio cum apprehensione Dei vt primi principij, & vltimi finis, atque adeo summi boni, qualis adoratio soli Deo conuenit. Secunda species, id est, cultus ciuilis, est longe minor inclinatio voluntatis, cum apprehensione certa humanæ excellentiæ. Ciuilis verò adoratio ad quæstionem non pertinet. Eodem etiam capite egregiè æquiuocatur hisce verbis: *Ionas Aurelianensis* lib. 1. de cultu imagin. & *Beda* in cap. 4. *Luc.* imò omnes veteres cultum falsorum deorum ideo vocauerunt idololatriam, non idoloduliam, quia videbant cultum Deo proprium, secundùm Ecclesiasticum loquendi modum, vocari latriam, non duliam, vt *Augustinus* notauit quæst. 61. in Genes. At verba *Augustini* mendacij arguunt *Bellarminum*. Vt hoc perspicuum sit, ipsa verba proponimus vt habentur lib. quæstion. super Exod. lib. 2. cap. 94.

Si seruieris dijs eorum, erunt tibi offendiculum. Hic Græcus λατρεύσῃς habet, non δουλεύσῃς. Vnde intelligitur quia δουλεία debetur Deo tanquam Domino, λατρεία verò non nisi Deo tanquam Deo.

Sic *Thom.* loco supra citato, ex Secunda secundæ, quæst. 103. artic. 3. in obiect. primæ respons. Videtur quod dulia non sit specialis virtus à latria distincta, quia super illud Psal. 17. *Domine Deus meus in te speraui*, dicit glossa interlinearis, Domine omnium per potentiam, cui debetur dulia: Deus per creationem, cui debetur latria.

Idem *Augustinus* ait lib. 10. de ciuit. Dei, cap. 1. Colendi vocabulum communicari hominibus (sed non in religionis cultu.)

cultu.)Dicimur(inquit)colere homines, quos honorifica vel recordatione, vel præsentia frequentamus.Sic Agricolas colonos dicit:& ipsos,inquit,deos nō ob aliud appellāt cælicolas,nisi quod cælū coluntnon vtique venerando, sed inhabitando tanquam cæli quosdam colonos, &c. ac per hoc cultum quidem non deberi nisi Deo, propriè quadam notione verbi huius verissimum est. Ibi etiam docet cultum in ciuilibus actionibus deberi hominibus. Nam & ipsa religio, quamuis distinctius non quemlibet, sed Dei cultum significare videatur, vnde isto nomine interpretati sunt nostri, eam quæ græcè θρησκεία dicitur: tamen quia Latina loquendi consuetudine, non soldm imperitorum, verum etiam doctissimorum & cognationibus humanis atque affinitatibus, & quibusque necessitudinibus dicitur exhibenda religio, non eo vocabulo vitatur ambiguum, cùm de cultu deitatis vertitur quæstio: vt fidenter dicere valeamus religionem non esse nisi Dei cultum; quoniam videtur hoc verbum à significanda obseruantia propinquitatis humanæ insolenter auferri.

Sic pietas de religione erga Deum, & de officio erga parentes, dicitur; vt eodem loco docet *Augustin.* hisce verbis: Pietas quoque propriè Dei cultus intelligi solet, quam Græci εὐσέβειαν vocant. Hæc tamen & erga parentes officiosè haberi dicitur. More autem vulgi hoc nomen etiam in operibus misericordiæ frequentatur: quod ideo arbitror euenisse, quia hæc fieri præcipuè Deus mandat, eaque sibi vel pro sacrificijs, vel præ sacrificijs placere testatur. Ex qua loquendi consuetudine factum est, vt & Deus ipse dicatur pius: quem sanè Græci nullo suo sermonis vsu εὐσεβῆ vocant: quamuis εὐσέβεια pro misericordia illorum etiam vulgus vsurpet. Vnde in quibusdam scripturarum locis, vt distinctio certior appareret, non εὐσέβειαν, quod ex bono cultu, sed θεοσέβειαν, quod ex Dei cultu compositum resonat,dicere maluerunt. Vtrumlibet autem horum nos vno verbo enunciare non possumus. Quæ itaque λατρεία Græcè nuncupatur, & Latinè interpretatur seruitus,sed ea quâ colimus Deum: vel quæ θρησκεία Græcè, Latinè autem religio dicitur, sed ea quæ nobis est erga Deum: vel quàm illi θεοσέβειαν, nos verò non vno verbo exprimere

mere, sed Dei cultum possumus appellare: hanc ei tantum Deo deberi dicimus, qui verus est Deus, facitque suos cultores Deos. Quicunque igitur sunt in cælestibus habitationibus immortales & beati, si nos non amant, nec beatos esse nos volunt, colendi vtique non sunt. Si autem amant, & beatos volunt, & profectò inde volunt, vnde & ipsi sunt; an aliunde ipsi beati, aliunde nos?

Operæpretium duximus *Lodouici Viuis* annotationem hic addere, vt omnibus manifestum fit, duliam, & latriã idem significare, *Bellarminumque* contra propriam conscientiam has voces diuersas significare res docere: annotationis verò verba hæc sunt. λατρεύω est δουλεύω, quasi seruio: sed postea factũ est vt esset σέβομαι, teste *Suida*. *Augustinus* seruitutem hominibus debitam, non latriam appellari vult, sed alio nomine, puta δουλεύω: nam ad Ephesios 6. quem locum citat; sic est Græcè: οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα. Hinc est illa distinctio facta de adoratione, latria, dulia, & hyperdulia. *Valla* docet λατρεύω & δουλεύω idem esse, & vtrunque significare seruitutem; quod ex Suida ostendi, qui ait: λατρεύω, δουλεύω· ἀμφότερα δηλοῖ; Seruitutem esse mercenariam. Nam apud *Xenophontem* in 3. Cyripædiæ loquitur maritus: ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ οἶδα, εἰ τὴν ψυχὴν ἀποδόμην, ὅτε μὴ ἐμοὶ λατρεύοι γυνή. Hoc est: Ego verò *Cyro* vel animam redemerim, ne vnquam hæc seruiret. Tum vxor, ἐμοὶ ψυχὴ ἀν σῴζοιτο, ὅτε μὴ δουλεύοι; sua ipsius anima emerit, ne seruiat. Quin & in sacris literis λατρεύω de seruitute dicitur, vt in Leu. Omne opus seruile non facietis, λατρείαν: & iterum: De semine tuo non dabis seruire principi, λατρεύειν. Et in *Iob* mendica λάτρις dicitur.

Idem *August.* lib. 1. de Trinit. 1. cap. 6. Duliam non extendit ad sanctos, sed seruitutem esse arbitratur illam, qua alter alteri per charitatem seruit. Et lib. de veritate relig. cap. 55. honorandi sunt martyres propter imitationem, non adorandi propter religionem.

Hieron. in cap. 1. epist. ad Titum, in verbum Seruus: *Si pater & filius vnum sunt, & qui crediderit in filium, credit & in patrem: seruitus quoque indifferenter* Apostoli *Pauli*, vel ad patrem est referenda, vel ad filium; hæc autem seruitus non

est

est illa, de qua ipse Apostolus ait Rom. 8 *nec enim accepistis spiritum seruitutis*, &c. Verum nobilis seruitus, de qua & *Dauid* ad Deum loquitur, Psal. 110. *Ego seruus tuus & filius ancillæ tuæ*: & beata *Maria* ad Angelum: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*. Hanc seruitutem habuit & *Moses*, de quo Dominus ad *Iesum* filium *Naue*: *Moses* (inquit) famulus meus mortuus est. Notat Esaiæ 49. 6. Patrem loquentem ad filium, vocare *filium seruum suum*. Sic Ioan. 13. *Filius hominis venit non vt ministraretur sibi, sed vt ministraret*, &c. Non est impium credere eum, qui formam serui assumpserat perfeciſſe quæ serui sunt, vt paternæ voluntati seruisse dicatur, cum seruis suis ipse seruierit. Hæc autem seruitus, charitatis est, per quam nobis inuicem seruire præcipimur.

August. lib. 22. contra *Faustum*, cap. 21. Colimus ergo Martyres eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita colitur homines sancti Dei, quorum cor ad talem pro euangelica veritate passionem paratum esse sentimus: sed illos tantò deuotius, quantò securiùs post incerta omnia superata, quantò etiam fidentiore laude prædicamus, iàm in vita fœliciore victores, quàm in ista adhuc vsque pugnantes. At illo cultu qui Græcè latria dicitur, Latinè vno verbo dici non potest, quum sit quædam propriè diuinitati debita seruitus, nec colimus, nec colendum docemus, nisi vnum Deum.

Idem lib. 22. cap. 10. de ciuitate Dei. Vni Deo, & martyrum, & nostro, sacrificium immolamus, ad quod sacrificium, sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo loco & ordine nominantur, non tamen à sacerdote, qui sacrificat, inuocantur.

Beda etiam quem citat *Bellarminus*, idem cum *Augustino* docet, in 4. cap. Euang. Lucæ his verbis: Iubemur ergò per charitatem seruire inuicem, quod est græcè δουλεύειν: iubemur vni Deo seruire, quod est græcè λατρεύειν: Vnde dicitur & illi soli seruies. græcè λατρεύσεις. Et iterum: Nos enim sumus circumcisio, spiritui Dei seruientes, quod est in græco λατρεύοντες.

Ionas Aurelianensis, quem etiam *Bellarminus* citat, sequitur eandem doctrinam *Augustini*, eiusque verba suprà citata

inſerit libro 1. de cultu imaginum, vbi Duleiam neque ſanctis, neque imaginibus tribuit. Alia (inquit) eſt adoratio quæ non niſi ſoli Deo debetur: alia quæ à mortalibus humilitatis & ſubiectionis gratia, æquè mortalibus exhibetur. Rurſus alius eſt cultus, quo non niſi diuinæ potentiæ famulandum eſt, & alius eſt qui non ſolum rationalibus, verum etiam irrationalibus creaturis iuxta modum proprium impenditur, &c. Et mox: Porrò de adoratione quæ mortalibus humilitatis & ſubiectionis gratia, æquè mortalibus exhibetur, multa in diuinis eloquijs exempla reperiuntur, è quibus illud eſt in lib. Geneſeos: *Surrexit* (inquit) *Abraham, & adorauit populum terræ*, filios videlicet *Heth*. Et alibi in eodem libro: *Cumque adoraſſent Ioſeph fratres ſui, & cognouiſſet eos*, quaſi ad alienos durius loquebatur.

Manifeſtum eſt ex hiſce teſtimonijs, *Auguſtinum*, *Bedam*, & *Ionam*, docere Duleiam deberi creaturis, non vt diuinum & religioſum cultum, ſed vt ciuilem, qualis erat adoratio quam *Abraham* exhibuit populo terræ, qualem etiam fratres *Ioſeph* illi adhibuerunt ſecundum conſuetudinem gentium Orientalium, quæ ſe mutuò adorant, & magiſtratus, ac reges, adoratione ciuili: ſicut & illud *Pauli*, Galat. 5. *Διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις, per charitatem ſeruite inuicem.*

Veteratoriè ergo & æquiuocè decipit *Bellarminus* lectores, qui Duliam ciuilem trahit ad religioſum ſanctorum inuocationis cultum. Idem verò *Ionas*, religioſum cultum ſoli deo Deberi docet, & Patrum authoritatibus confirmat; & inter alia teſtimonia *Origenis* verba in cap. 1. epiſt. ad Rom. citat his verbis: *Cum poſſent homines Deum agnoſcere, ab eius cultu declinantes ad imagines hominum adorandas & animalium ſe diuerterunt.* Vt enim breuiter, & omnia in vnum collecta definitione, dicamus: adorare alium præter patrem & filium & ſpiritum ſanctum, impietatis eſt crimẽ, &c. Et mox: Sermo Dei vniuerſa complectens, ſimul abiurat & abijcit, & non ſolum idolum fieri vetat, ſed & ſimilitudinem omnium quæ in terra ſunt, & in aquis, & in cælo; addit autem & dicit: Non adorabis ea, neque coles. Aliud eſt colere, aliud adorare. Poteſt quis interdum & inuitus adorare, ſicut nonnulli

Regibus

Regibus adulantes, cum eos in huiusmodi studia deditos viderent, adorare se simulant idola cum in corde ipsorum certum sit, quia nihil sit idolum. Colere verò est toto hic affectu & studio mancipari. Vtrumque ergo resecat sermo diuinus, vt neque affectu colas, neque specie adores.

Idem *Ionas* citat ibidem *Hieronymum* in cap. 3. *Dan.* hisce verbis: *Notum tibi sit*, inquit, *Rex, quia Deos tuos non colimus; & statuam auream quam erexisti, non adoramus.* Siue statuam, vt Symmachus, siue imaginem auream, vt cæteri transtulerunt, voluerimus legere, cultores Dei eam adorare non debent. Ergo iudices & principes sæculi, qui imperatorum statuas adorant, & imagines, hoc se facere intelligant, quod tres pueri facere nolentes, placuerunt Deo. Et notanda proprietas: Deos coli, imaginem adorari dicunt, quod vtrunque seruis Dei non conuenit.

Ibidem ex *August.* lib. 7. de ciuit. Dei, citat hæc verba. Vnum verum Deum, id est, omnis animæ corporisque creatorem colere, quisque contendat. Non ideo peccat, quia non est colendus quem colit, sed quia colendum, non vt colendus est, colit. Quia verò & rebus talibus, id est, turpibus & sceleftis, & non Deum verum, id est, animæ corporisque factorem, sed creaturam quamuis non vitiosam colit, siue illa sit anima, siue corpus, siue anima simul & corpus, bis peccat in Deum, quod & pro ipso colit, quod non est ipse: & talibus rebus colit, qualibus nec ipse colendus est. Item idem in lib. 10. de Ciuit. Dei: Multa denique de cultu Diuino vsurpata sunt quæ honoribus deferuntur humanis, siue humanitate nimia, siue adulatione pestifera: ita tamen, vt quibus ea deferuntur, homines haberentur, qui dicuntur colendi, & venerandi, si autem multum eis additur, & adorandi.

Ibidem ex *August.* lib. vlt. cap. 10. de Ciuit. Dei, citat hæc verba: Nos autem martyribus nostris non templa sicut Dijs, sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum viuunt spiritus, fabricamus. Nec ibi erigimus altaria, in quibus sacrificemus martyribus, sed vni Deo, & martyrum & nostro sacrificium immolamus, ad quod sacrificium sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo

loco,

loco, & ordine nominantur, non tamen à sacerdote qui sacrificat inuocantur; Deo quippe, non ipsis, sacrificat, quamuis in memoriam sacrificet eorum, quia Dei sacerdos, non illorum.

Item idem in libro quæstionum veteris ac noui testamenti cap. 114. Christiani (inquit) vtpotè pauperes quos stultos vocant, vnum Deum colunt in mysterio, ex quo sunt omnia, nec aliquid, quod ab eo conditum est venerantur. Ipsum enim solum sufficere sibi & abundare sciunt ad salutem: Philip. 4. Et post pauca: Non ergo nobis videtur vt quod homo facit adorari debeat. Factor enim à factura, non factura à factore adorari iudicatur.

Item idem in epist. 44 ad *Maximum Grammaticum*. Scias (inquit) à Christianis catholicis quorum in vestro oppido etiam ecclesia constituta est, nullum coli mortuorum, nihil denique adorari quod sit factum & conditum à Deo, sed vnum ipsum Deum qui fecit & condidit omnia.

Item idem in libro de quantitate animæ: Homo autem quilibet alius, quanquam sapientissimus & perfectissimus, vel prorsus quælibet anima rationis compos atque beatissima, amanda tantummodo, & imitanda est, eique pro merito & ordine, quod ei congruit deferendum; nam, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.*

Item idem in libro de vera religione: Non nobis religio, corporum æthereorum atque cælestium cultus: Sed eius cuius contemplatione beati sunt. Neque enim & nos videndo Angelum beati sumus, sed videndo veritatem, qua etiam ipsos diligimus Angelos, & his congratulamur. Nec videmus quod eò paratiores & nullis molestijs interpedientibus perfruuntur, sed magis eos deligimus quoniam & nos tale aliquid sperare à communi Domino iussi sumus. Quare honoramus eos charitate, non seruitute. Nec eis templa; nolunt enim se sic honorari à nobis, quia nosipsos cum boni sumus, templa summi Dei esse nouerunt.

Citat etiam *Ionas* ibidem *Fulgentium*, qui in lib. de fide ad *Donat.* sic scribit: Quia ipse Deus sibi soli præcipiens tantummodo seruiendum, seque iubens à fidelibus adorandum, prorsus

prorsus interdixit, ne quis audeat creaturam adorare, creaturæque seruire: propterea in fine illius præcepti, de omnibus quæ creauit ita loquitur: *Non adorabis ea, nec seruies eis.* Et post pauca: Vera enim religio, in vnius constat Dei seruitio. Item idem post pauca: Si veraciter vnum Deum cum patre filium vera fides adorat, quæ sic Deo nouit à creaturis omnibus seruiendum, vt nouerit creaturæ non debere diuinæ seruitutis obsequium.

Idem *Ionas* suam propriam sententiam de adoratione solius Dei clarissimis verbis exprimit, Tom. 4. Bibliothec. Patrum pag. 644. Sinantur à te imagines sanctorum, & historiæ quæque Sanctorum, non vt adorentur, sed potius vt quandam pulchritudinem reddant, & quarundam præteritarum rerum memoriam sensibus imperitorum ingerant, in Ecclesijs depingi: Creaturam verò adorari, eíque aliquid diuinæ seruitutis impendi nefas ducimus, huiusque sceleris patratorem detestandum & anathematizandum, libera voce proclamamus.

Operæ pretium duxi hæc testimonia in medium proponere, quibus *Bellarminus* Lombardicæ scholæ alumnus, hagioduleiam Magistræ suæ palliare nititur, vt omnibus perspicuũ fit, quam perfricta fronte lectores decipit, qui *Augustinum*, *Bedam*, & *Ionam*, fictitij huius commenti authores facit: Qui, vt ex supracitatis locis patet, nullam ascribunt Duliam religiosam mortalibus hominibus, & sanctis nunc apud Deum agentibus.

Quòd verò in fine citati capitis 12. lib. 1. de sanct. ait *Bellarmin.* his verbis: Et idem insinuat *Augustinus*, lib. 10. ciuit. Dei, cap. 1. vbi dicit, cultum debitum creaturæ non vocari, Ephes. 6. ab Apostolo latriam, sed alio nomine; Apostolus autem ibi vocat duliam; suo more, *Augustinum* iniuria afficit: Nam quod *Paulus* & *Augustinus* de seruitute humana dicunt, *Bellarminus* de seruitute religiosa interpretatur: *Paulũ* verò loqui de seruitute humana, & non de cultu religionis, ipsa Apostoli verba indicant, Ephes. cap. 6. vers. 5. vbi, *Serui* (inquit) *obedite dominis carnalibus, cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo:* (Μὰ κατ' ὀφθαλμοδουλίαν)

Non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes: sed vt serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo: Cum bona voluntate seruientes sicut Domino, & non hominibus, μετ' ἀνοίας δουλεύοντες τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις.

Augustini verò verba hæc sunt: Sed ea seruitus, quæ debetur hominibus, secundum quam præcipit Apostolus, seruos Dominis suis subditos esse debere; alio nomine Græcè nuncupari solet. *Ambrosius, Chrysostomus, Theodoretus*, alij patres, qui in hunc locum *Pauli* scripserunt, illum de dulia seu de seruitute humana interpretantur: Quoniam (inquit) *Ambrosius* omnium sublimior & sola potens est religio nostra, & quæ credentibus cœlorum regna pollicetur; ne hac igitur causa superbia nasceretur hominibus, omnes debita conditionum & officiorum præsentium iubentur exoluere, vt & magis incitent perfidorum animos ad culturam Dei, quàm vident & iustam & humilem.

Theodoreti verò verba hæc sunt: Seruis etiam leges necessario constituit. Omnia enim habet corpus ecclesiæ, & maritos, & vxores, & patres, & filios, & seruos, & dominos, & diuites, & pauperes, & principes, & subditos. Seruis ergo præcipit, vt cum eo quo par est timore dominis seruiant, & improbitatem animique malignitatem relinquant. Hoc enim dixit, in simplicitate cordis vestri. Adiecit autem, sicut Christo, eos consolans, & docens propositam esse mercedem ijs qui liberaliter & ingenuè seruiunt. *Non ad oculum seruientes* (οὐ κατ' ὀφθαλμοδουλίαν.) *quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes sicut Domino, & non hominibus.*

Hic locus *Pauli* quem affert *Bellarmin.* vt pseudoduliam à rebus humanis ad religiosum cultum trahat, illum insignis mendacij arguit: Nam Apostolus vtitur verbo δουλεύειν ad seruitutem humanam significandam, quando loquitur de seruitute debita Dominis terrenis; quando verò de Dei seruitute loquitur, hanc eandem vocem Deo attribuit, δουλεύοντες τῷ κυρίῳ.

Si *Bellarminus* re vera & ex animo crederet verba *Pauli* quæ ibidem habentur vers. 8. *Nempe, scientes quoniam vnusquisque quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, siue seruus,*

seruus, siue liber; non adeo impudenter veritatem sibi cognitam & perspectam oppugnaret.

Quod verò ibidem ait, hisce verbis, *omnes veteres cultum falsorum Deorum*, ideo vocarunt idololatriam, non idoloduliam, quia videbant cultum Deo proprium, secundum ecclesiasticum loquendi modum, vocari latriam, non duliam, vt *Augustinus* notauit, quæst. 61. in Genes. Vt hominem mendacij arguamus, ipsa verba *Augustini* in medium proponemus, in quibus de cultu latriæ solummodo loquitur, & nullam Duliæ mentionem facit; quæ hæc sunt, *Exurgens autem Abraham adorauit populum terræ*. Quæritur quomodo scriptum sit, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies*: cum *Abraham* sic honorauerit populum quendam gentium, vt etiam adoraret. Sed animaduertendum in eodem præcepto non dictum, *Dominum Deum tuum solum adorabis*: sicut dictum est, *& illi soli seruies*: quod est Græcè λατρεύσεις: Talis enim seruitus non nisi Deo debetur. Vnde damnantur idololatræ, id est, eiusmodi seruitutem exhibentes idolis, quæ debetur Deo. Nec moueat quod alio loco in quadam scriptura prohibet Angelus hominem adorare se, & admonet vt Dominus potius adoretur, talis enim apparuerat Angelus vt pro Deo posset adorari, & ideò fuerat corrigendus adorator.

Hinc perspicuum est, *Augustinum* hoc in loco nullam mentionem facere Duliæ, & non inde colligendum, Duliam religiosam dandam creaturis, Angelis nempè, & hominibus sanctis. Idem etiam *Augustinus* loco supracitato ex cap. 94. quæst. supra Exod. δουλεία (inquit) debetur Deo tanquam Domino: Latria verò non nisi Deo tanquam Deo. Ex hisce locis *August.* inter se collatis manifestum est, *Bellarminum* contra suam propriam conscientiam & certam cognitionem impiè abuti nomine *Augustini* strenuissimi Christi pugilis.

Sophisticũ & ridiculũ planè est quod ait ibid. *Bellar.* vocare veteres scriptores falsum deorũ cultũ idololatriã & non idoloduliam. Quãuis enim hoc cõposito vocabulo non vtantur, tamen verbo δουλεύειν, idolorum cultum exprimunt: vt Exod. 23. vers. 33. ἐὰν γὰρ δουλεύσητε τοῖς θεοῖς αὐτῶν, id est, *Seruieris diis eorũ, quod tibi certè erit in scandalum.* Iudic. cap. 2. ver. 7. καὶ ἐδούλευσαν

ὁ λαὸς τῷ κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας. Id est *Seruierunt que Domino cunctis diebus eius*, 1. *Sam.* cap. 7. vers. 3. καὶ ἑτοιμάσατε τὰς καρδίας ὑμῶν πρὸς κύριον, καὶ δουλεύσατε αὐτῷ μόνῳ, i. *Et preparate corda vestra Domino, & seruite ei soli.* Ibid. vers. 4. καὶ ἐδουλεύσαμεν τῷ κυρίῳ μόνῳ id est, *Et seruierunt Domino soli.* Idem cap. 12. vers. 10. ὅτι ἐγκατελίπομεν τὸν κύριον καὶ ἐδουλεύσαμεν τοῖς βααλὶμ καὶ ταῖς ἀστάρταις, id est, *peccauimus, quia dereliquimus Dominum, & seruiuimus Baalim & Astaroth:* Ibidem vers. 14. ἐὰν δὲ φοβηθῆτε τὸν κύριον, καὶ δουλεύσατε αὐτῷ, καὶ εἰσακούσητε τῆς φωνῆς αὐτοῦ, id est, *si timueritis Dominum, & seruieritis ei, & audieritis vocem eius.* Ibid. vers. 20. καὶ δουλεύσατε τῷ κυρίῳ ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, id est, *Seruite Domino in omni corde vestro.* Ibidem vers. 24. φοβεῖσθε τὸν κύριον, καὶ δουλεύσατε αὐτῷ ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ὑμῶν, id est, *Timete Dominum, & seruite ei in veritate & ex toto corde vestro.* 1. Chron. cap. 28. vers. 9. Καὶ σὺ σολομὼν υἱέ μου γνῶθι τὸν θεὸν τοῦ πατρός σου, καὶ δούλευσον αὐτῷ ἐν καρδίᾳ τελείᾳ καὶ ψυχῇ θελούσῃ, id est, *Tu autem Salomon fili mi, scito Deum patris tui, & serui ei corde perfecto & animo voluntario:* 2. Chron. cap. 30. vers. 8. δουλεύσατε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν: id est, *Seruite Domino Deo vestro.* Ibidem cap. 33. vers. 16. καὶ εἶπεν τῷ Ἰούδᾳ, τοῦ δουλεύειν κυρίῳ τῷ θεῷ Ἰσραήλ. id est, *praecepitq; Iudæ vt seruiret Domino Deo Israel.* Ibidem cap. 34. vers. 33. καὶ ἐποίησεν πάντας τοὺς ὑπάρχοντας ἐν Ἰερουσαλὴμ καὶ Ἰσραὴλ τοῦ δουλεύειν κυρίῳ τῷ θεῷ τῶν πατέρων αὐτῶν, id est, *Et fecit omnes qui residui erant in Israel, seruire Domino Deo Patrum suorum. Nehemiæ* cap. 9. vers. 35. ἐπὶ τῇ γῇ τῇ πλατείᾳ καὶ λιπαρᾷ, ἣν ἔδωκας ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ ἐδουλεύσαμέν σοι. id est, *In terra latissima & pingui quam tradidesti in conspectu eorum, non seruierunt tibi. Iob* cap. 21. vers. 15. Τί ἐστιν, ἵνα δουλεύσωμεν αὐτῷ, id est, *Quid est omnipotens, vt seruiamus ei?* Psal. 2. vers. 11. Δουλεύσατε τῷ κυρίῳ ἐν φόβῳ, id est, *Servite Domino in timore.* Ibid. Psal. 100. vers. 2. Δουλεύσατε τῷ κυρίῳ ἐν εὐφροσύνῃ, id est, *Servite Domino in latitia.* Ibid. Psal. 119. vers. 91. τὰ σύμπαντα δοῦλά σοί, id est, *Omnia seruiunt tibi. Ierem.* cap. 2. vers. 20. *rupisti vincula mea, & dixisti, Non seruiam. Ezechiel* cap. 20. vers. 40. ἐκεῖ δουλεύσουσί μοι πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ. id est, *Ibi seruiet mihi omnis domus Israel. Sophoniæ* cap. 3. vers. 9. *Quia tunc reddam populis labium electum, vt inuocent omnes in nomine Domini, vt seruiant ei humero vno. Malachi.* cap. 3. vers. 14. Εἰκαὶ μάταιον ὁ δουλεύων θεῷ. id est, *Dixistis, vanus est qui seruit Deo.* ca. Ibid. vers.

18. *Et conuertemini, & videbitis quid ſit inter iuſtum & impium, & ἀναμέσον τοῦ δικαίου & τοῦ ἀδίκου & τοῦ τῷ μὴ δικαίῳ & ἀσεβεῖ*: i. *Et inter ſeruientem Deo, & non ſeruientem ei.*

Neceſſarium exiſtimaui, hanc teſtimoniorum congeriem in medium proponere; vt ex omnium mentibus (qui veritatis lucem amplecti voluerint) tanquam per antidotum lethale venenum falſæ δουλείας creaturarum expellere fatagam: Nam in omnibus hiſce locis veteris teſtamenti, vox δουλεία ſignificat cultum ſolius Dei, incommunicabilem ſiue Angelis ſiue hominibus ſanctis. Et vt probemus hanc vocem idem ſignificare in nouo teſtamento, locos ſequentes afferimus.

Matth. cap. 6. ver. 24. Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν: i. *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire.* Act. Apoſt. cap. 20. verſ. 19. δουλεύων τῷ Κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης: i. *Seruiens Domino cũ omni humilitate.* Rom. cap. 7. verſ. 6. *Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis in qua detinebamur, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος*: i. Id eſt, *Ita vt ſeruiamus in nouitate ſpiritu.* Ibidem verſ. 25. ἄρα ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ Θεοῦ: i. *Ego ipſe mente ſeruio legi Dei.* Ibid. cap. 14. verſ. 18. Ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ Χριστῷ, εὐάρεστος τῷ Θεῷ: i. *Qui enim in hoc ſeruit Chriſto, placet Deo.* Ibid. cap. 16. verſ. 18. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ οὐ δουλεύουσι, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ: i. *Huiuſcemodi enim Chriſto Domino non ſeruiunt, ſed ſuo ventri.* Galat. cap. 4. verſ. 8. *Sed tunc quidem ignorantes Deum, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς*: i. *Iis qui natura non ſunt dij ſeruiebatis.* Ibid verſ. 9. *Nunc autem cùm cognouerit is Deum, imo cogniti ſitis à Deo, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε*: i. *Quomodo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuò ſeruire vultis?* Obiter hic obſeruandum, *Paulum* 8. verſu prohibere idoloduliam; nam ſeruire dijs, qui natura dij non ſunt, eſt ſeruire idolis. Videat ergo *Bellarm.* quam veteratoriè ſupra citato loco ait, falſorum deorum cultum, ſecundùm eccleſiaſticum loquendi modum, vocari idololatriam, & non idoloduliam; hic ergo eſt Apoſtolicus & verè Eccleſiaſticus loquendi modus. *Paulus* etiam Epheſ. cap. 6. verſ. 7. Μετ' εὐνοίας δουλεύοντες τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις: i. *Cum benenolentia ſeruientes Domino, & non hominibus.* Coloſſ. cap. 3. verſ. 24. *Scientes vos*

à Domino recepturos mercedem hæreditatis: τῷ τῦ Κυρίου Χριςῷ δουλεύετε. i. *Domino Christo seruitis.* Ibid.epist.ad Thessal.cap.1. vers.9. *Siquidem ipsi de nobis annuntiant qualem ingressum habuerimus ad vos, & quomodo conuersi fueritis ad Deum,* ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ: i. *Relictis idolis, vt seruiretis Deo vino & vero.*

Idem *Paulus* vtitur voce δουλεία, ad significandum ceremonialem cultum Legis, à qua Christus nos liberauit per Euangelium. Galat.cap.4.vers.24. Per quæ aliud figuratur. Nam hæ sunt duæ illæ pactiones; vna quidem quæ est *Agar* ex monte Sina, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἁγάρ: i. *Generans prolem ad seruitutem.* Ibid.ca.5.vers.1. *In libertate igitur qua Christus nos liberauit, perstate,* καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε: *Et ne è contrario implicamini seruitutis iugo.* Hebr. cap.2.vers.15. *Et liberos redderet quotquot metu mortis,* διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας: i. *Per omnem vitam obnoxij erant seruituti.*

Græcus interpres, Exod.12.vers.26. solemnem ritum agni paschalis vocat λατρείαν: nam quod in Hebræa מצה habetur, Græcus vertit in hunc modum, Καὶ ἔσται ἐὰν λέγωσιν πρὸς ὑμᾶς οἱ υἱοὶ ὑμῶν, τίς ἡ λατρεία αὕτη; vbi vetus interpres: Quæ est ista religio; alibi interpretatur Hebræam vocem per vocem λειτουργίαν vt, Num cap.18.vers.31. *Et comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos quàm familiæ vestræ,* ὅτι μισθὸς ἔσται ὑμῖν ἀντὶ τῆς λειτουργίας ὑμῶν τῆς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου: i. *Quia pretium est pro ministerio quo seruitis in tabernaculo testimonij.*

Ex his locis perspicuum est, latriam & duliam idem significare in cultu religioso, & vox primitiua δοῦλος passim habetur in veteri & nouo Testamento pro cultore Dei; vt *Dauid* per vniuersum librum Psalmorum se vocat δοῦλον Dei, & *Paulus* in omnibus Epistolis se δοῦλον Dei vocat: quia erat Dei cultor.

Nunc ordo rei postulat, vt probemus has duas voces idem significare apud Patres Græcos Catholicæ Ecclesiæ, hinc que arguamus mendacij *Bellarminum*, qui dicit Patres veteres vidisse cultum Deo proprium, secundùm Ecclesiasticum loquendi modum, vocare *latriam*, non *duliam*: vt habent ipsa eius verba loco citato. Patres enim Græci voce duliæ religiosùm

giosũ Dei cultũ passim exprimũt, locis sequentibus: *Athanas.* contra *Arrianos*, postquam citauit verba Christi contra Satanam: *Dominum Deum adorandum, & illi soli seruiendum*, &c. Siue enim Patrem quis adoret, siue filium, vnum Deum dicitur adorare, & seruire Patri, aut Filio, vni Deo (δουλεία) seruitium exhibetur; nulla igitur discretio est, quia qui adorat Filium, adorat & Patrem, & qui seruit Patri, seruit & Filio. *Chrysostomus* in cap. 1. ad Romanos, in hæc verba. *Quem colo Spiritu:* ὁ μὲν λατρεύω τῷ θεῷ ᾧ δουλεύω ὡ τῇ πνεύματι, &c. ἀλλ' δουλεύω ὡ τῇ τοῦ λόγου διδασκαλίᾳ, οὗ ᾗ ὁ Παῦλος ἦν, ὡ τῇ κήρυγματι ὑποζωννύμενος λαμπρῶς, ᾗ ὑπὸ τοῦ ἦν ὁ δουλείας ἀυτὴ τρόπος; & post pauca, δουλείας ἀυτὴ ὑπὸ ἐπιτάγματος, nempe prædicatio Euangelij: Latina editio *Chrysostomi* sic habet. Hic quidem Deum cólit, atque illi seruit credendo, &c. alij verò in sermonis doctrina, è quorum numero erat & *Paulus*, in Euangelij prædicatione Deo seruiens, & hic erat seruitutis ipsius modus.

Theodoretus de curatione Græc. affectionum, Serm. 9. *Hadrianus* verò (inquit) vrbem Iudæorum à quibus crucifixus est Christus totam diruit & euertit: at eos qui in Christum crediderunt, abducere à Christi seruitute non potuit, (τὴ εἰσὶν δουλεῖαν.) Idem serm. 2. de principio; Cumque *Mosen* recentis beneficij admonuisset, hortatus est vt in seruitio permaneret, ἀσχημόνῃ τῇ δουλείᾳ παραυόσειαν, ᾗ μὲ μᾶλλον τὸ σῶμα, ἀλλα τῇ ὅλῃ μόνῃ ἀσχημόνῃ) & non diuidere cultum (aut venerationem) sed reuera Deo solummodo adhærere. Notandum hic, *Theodoretum*, δουλείαν vocare per excellentiam totum Dei cultum, & tacitè condemnare eos, qui cultum & venerationem diuidunt, & partiuntur inter Deum & creaturas.

Et quod in canone vulgari Missæ habetur; *Hanc igitur oblationẽ seruitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ, quæsumus Domine vt placatus accipias.* In Liturgia græca, sub *Petri* nomine, edita Lutetiæ, 1595. per *Morell.* Eadẽ verba sic habẽtur: παύτην τὴν λατρείαν τῆς δουλείας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν ἱερατικὴν, ἀλλὰ τὴν ἀναίμακτον ἀναδέξαι. Hic δουλεία significat vniuersum Dei cultum, tam externum quam internum, quæ seruitus Græcis δουλεία vocatur, & σέβας.

Phauorinus Episcopus, in Lexico Græco: δουλεία κυρίως λέγε-

ται

ζῶντας, ἡ ἁγιὰ ἡ ἁμωμήτου, καθὼς φησὶν (Psal. 119.) ἵνα τὸ σώματα δῶτε ὑμῶν, ἡ θυσία ἡ ἁγία, εὐάρεστον τῷ θεῷ, λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. (Rom. 6.) παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ. τουτέστιν, ἡ ὅλη ἡ πολιτεία, καὶ τὸ σύμπαν, μονονὸ ὁ παρὼν λόγος.

Idem vnius significationis vtrumque vocabulum esse affirmat, δουλεία λατρεία &c. ταυτὰ σήμαντα.

Ex hisce testimonijs palàm est, nullum vnquam Patrum Græcorum aut Latinorum, attribuisse duliam religiosam Sanctis, maleque concludere *Bellarminum* hoc 12. caput per reprehensionem *Peresij*, his verbis: Itaque non erat opus, vt *Martinus Peresius* in suo opere de traditionibus, part. 3. consideratione 7. diceret, non sibi multũ probari nomen duliæ suptum pro cultu Sanctorũ, cũ dulia propriè significet seruitutẽ, & nos non simus serui Sanctorũ, sed conserui: nã in scripturis δουλεία non solum accipitur pro seruitute mancipiorum, sed etiam pro honoraria subiectione, vt Galat. 5. διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις; *Per charitatem seruite inuicem.* Hoc ergo modo potuerunt Theologi cultum Sanctorum vocare duliam.

Quos quæso intelligit *Bellarminus* Theologos? cùm perspicuum sit nullos Theologos, aut Patres Ecclesiæ catholicæ, siue Græcos, siue Latinos, qui per mille ducentos à Christo nato annos floruerunt, vnquam docuisse duliam esse, aut vocari Sanctorum cultum: adeò vt *Bellarminus* nobis obtrudat nouos Theologos, aut potius Matæologos deceptatricis scholæ Lombardicæ, & pro fide catholica, noua deliria barbarorum hominum venditet.

Hinc &c. *Thomas Aquin.* part. 3. quæst. 25. art. 2. in conclusione ait, quod vna & eadem persona Christi adoratur adoratione latriæ propter suam diuinitatem, & adoratione duliæ propter perfectionem humanitatis.

Hinc schola hyperduliam, &c.

Petrus de Aquila lib. 3. Sent. Hyperdulia (ait) est obsequium quod debetur personis excellentibus, vt Christo, & beatæ Virgini.

Durandus & *Scotus*, hyperduliæ cultum naturæ humanæ Christi consideratæ separatim à Deitate exhibendum docẽt: Nam *Durandus* in lib. 3. sent. distinct. 9 quæst. 2. Art. 2. Quærit, vtrum humanitas Christi adoranda sit latria? ex *Athanas.*

lib.

lib.3.cap.8.Reſponſ.art.13. adorari cum ſuppoſito per accidens: Separatæ humanitati à diuinitate tribuit hyperduliam, vt Virgini, de qua ſumpſit humanitatem. *Scotus* in diſtinct. 9.lib.3.agit de hyperdulia, quæ humanitati Chriſti tribuēda, ratione redemptionis meritoriæ factæ, eandem & Virgini tribuit, duliam verò Sanctis.

Huic blaſphemæ hæreſi opponimus doctrinam concilij Epheſini, quod apertis verbis condemnat omnem diuiſionem adorationis Chriſti: pag. 674. edit. Lat. in Anathiſmo octauo, his verbis. Si quis dicere audet, aſſumptum hominem, vnà cum Dei verbo, tanquam alterum cum altero, vel alterum in altero, adorandum, & glorificandum, & appellandum eſſe; neque vna adoratione Emmanuelem honorat, vnamque illi glorificationem, quatenus verbum caro factum eſt, deſtinat, anathema ſit. Et mox in declaratione: Credimus itaque & baptizati ſumus in vnum, vt dixi, Filium, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, hoc eſt incarnatum, hominemve factum Dei verbum; vnumque vnà cum cæleſtibus illis virtutibus verum Deum adorare edocti ſumus: *Cùm introducit primogenitum in orbem terræ*, dicit: *Et adorent eum omnes Angeli Dei.* Factus eſt autem vnigenitus, primogenitus; quando homo nobis ſimilis factus eſt; tunc & illorum quoque frater appellatus eſt, qui illum diligunt: Si quis ergo illum adorari dicit, tanquam alterum per ſe à Dei Patris verbo, & non vna adoratione honorat, tanquam vnum Chriſtum, & Filium, & Dominum, propter veram illam, naturalemque cum verbo vnionem, iuſtè anathematiſmo huic ſubiicitur.

Si examinemus pacato animo hanc doctrinam Catholicam concilij Epheſini, ſatis nobis compertum erit, vnam & indiuiſam eſſe Chriſti adorationem, quatenus eſt Deus incarnatus, & non diuidi hanc adorationem debere, vnamque, nempe latriam, homini exhiberi quatenus vnitus Deitati: alteram verò, nempe hyperduliam, illi vt creaturæ & homini exhiberi. Hinc comincitur totam ſcholam *Bellarmineanam*, & Papalem huic anathematiſmo ſubiici.

In quot verò partes hæc ſchola diuidat adorationem quæ

Aquil. lib. 3. distinct. 9. quæst. 1.

indiuisa esse debet: ex *Aquilæ* verbis manifestum est, quæ hæc sunt: Quantum ad primum dico, quod adoratio est dupliciter, scilicet adoratio per se, & adoratio per accidens: Item adoratio per se distinguitur, quia est adoratio per se, & propter se, & est adoratio per se, & non propter se, sed propter aliud, puta quando adoratum est alteri vnitum. Ista distinctione præmissa dico ad quæstionem, quòd adoratio per se, & propter se, quæ dicitur latria, competit soli Deo, & Trinitati, quia solus Deus est vltimus finis per se, & propter se adorandus. Si autem loquamur de adoratione per se, & non propter se, sed propter aliud, tunc ista competit naturæ humanæ in Christo quæ est vnita Deo. Ista autem natura sic Deo vnita potest tripliciter accipi. Vno modo in quantum substantiatur suppositò diuino, alio modo in quantum est vnita diuinitati, tertio modo in quantum vnitur Deo per donum gratuitum. Si accipitur primo, tunc debetur sibi latria: si autem accipiatur secundo modo, tunc debetur sibi hyperdulia: si tertio modo, tunc debetur sibi dulia.

Si hæ distinctiones locum haberent in Christiana fide, præcipua argumenta *Athanasij*, *Augustini*, *Cyrilli*, *Theodoreti*, aliorumque Patrum contra *Arrianos* & *Nestorianos*, essent inania & friuola; nam vt supra docuimus, filium Dei coessentialem esse Patri docent, eò quod adoraturab Angelis & hominibus: Si verò hæc adoratio diuidi & distingui possit, scholastico more respondere potuissent hæretici, Angelos colere Filium Dei hyperdulia, & Deum ipsum latriæ necesse ergo est vel has distinctiones adorationis explodere, vel Catholicam fidem indiuisæ adorationis euertere.

Quisquis hyperduliam, &c.

Idem *Aquila* reddit rationem hæreticam & *Nestorianam*, ob quam dicit Virginem adorandã hyperdulia, his verbis: Quarto dico, quòd fit adoratio per accidens ratione pertractationis, & hoc modo adoratur Virgo beata adoratione hyperduliæ, quæ specialissimè pertractauit corpus Christi.

Supra docuimus *Nestorium* dixisse, se coadorare humanam naturam Christi cum Deitate διὰ τὴν συναφειαν, ob contrectationem Deitatis, & tanquam συνεργὸν; hanc verò adorationem

nem vt hæreticam condemnauit Concil. Ephesinum, docetque Christi humanam naturam non fuisse adorandam, nisi adunata fuisset Deitati in vtero matris, vt manifestum est ex locis supracitatis: vnde sequitur necessariò *Aquilam*, alios que scholasticos, qui docent Virginem hyperdulia adorandam, quia pertractauit specialissimè corpus Christi, incidisse in *Nestorianam* hæresim: Nam si contactus Deitatis non potuit efficere corpus Christi adorabile, multo minus contactus corporis poterit adorationem acquirere Virgini matri; illa erat verè θεοφόρος, sicut erat verè θεοτόκος, at non ideo adoranda; ipsum enim corpus, quod in vtero gestauit, non fuisset adorabile, si θεοφόρος solùm fuisset, vt docet *Nestorius*; multò ergo minus Virgo ob gestatum in vtero corpus Deitati adunatum adoranda est.

Arriani nonnulli erant qui *Duliani* dicebantur, eo quod Filium Dei quem adorabant δοῦλον esse asserebant Patris: vnde sequitur quòd si Christus non adorandus vt θεὸς Dei Patris, multò minùs adorandam esse Virginem, quæ se in Cantico δούλη Dei confitetur. De *Dulianis* verò *Theodoretus* scribit in hunc modum, lib. 4. de hæret. fab. Postea autem alius quoque conflatus est cœtus, ab *Arrianis* separatus, appellationem autem ab impietate sortiti sunt: *Duliani* enim appellati sunt, quòd vnigenitum Dei Filium δοῦλον, hoc est, seruum Patris vocare ausi sunt: Eiusmodi autem syllogismo vtentes, suam blasphemiam confirmant: Omnis (inquiunt) creatura seruit ei qui illam creauit; Filius autem Patris est creatura: Ergo: Sic *Chrysostom.* in 1. cap. Epist. Hebr. ex verbis *Pauli* infert, quòd Christus non est seruus, ὅτι οὐ δοῦλος· διὸ καὶ οὐδὲν, δοῦλος ἦν. Quòd non est seruus: si enim creatura esset, seruus esset. Ibidem probat Christum præstantiorem Angelis ab adoratione, quia ab Angelis adoratur.

Si Papæ & Papadoxi amplecti voluerint doctrinam Symboli editi contra *Paulum Samosatenum*, cuius formula extat inserta concilio Ephesino, pag. 138. edit. Græc. & pag. 865. edit. Lat. *Peltani Iesuitæ*, tota controuersia religionis quæ ecclesiam per tot annos vexauit, extingueretur: in hoc enim symbolo aiunt Patres, se credere Christum, ὅτι σύνθρονον τοῦ

οὐ σεβαζόμεθα, διὰ τὸ κατὰ τὸ σῶμα συγκαταβῆναι· τὸν συγκαταβάντα, ἢ τὸν ἅμα ἡμῖν ὄντα, διὰ τὸ κατὰ τὴν θεότητα συγκαταβῆναι i. Totum rursum adorabilem etiam cum corpore, sed non secundùm corpus adorabilem: Totum adorantem etiam cum Diuinitate, sed non secundùm diuinitatem adorantem.

Si *Duliani* hæretici obseruassent *Pauli* doctrinam Philip. 2. secundum quam formam serui accepit per exinanitionem; nunquam attribuissent Deitati Christi formam serui, quæ ad illum pertinet quatenus homo, & non quatenus Deus: In qua forma adorat Patrem nobiscum, vt ipse ait, *Ioan. 4. Nos adoramus quod scimus*. In quem locum *Cyrillus* sic ait: Adorantibus seipsum connumerat, qui cum Patre ac Spiritu Sancto, tam ab Angelis quàm à nobis adoratur. Quum enim serui formam assumpserit, seruo conueniens ministerium suscepit: nec amisit, ne vt Deus ac Dominus adorabilis sit, idem ipse est etiam factus homo, vbique vtriusque naturæ rationem conseruans. Et post pauca: Conuenit autem maximè hominibus, tanquam debitam Deo adorationem offerre. Adorat igitur etiam Christus, postquam factus est homo vt homo: Adoratur autem semper cum Patre & Spiritu, quoniam Deus verus secundùm naturam est.

Supra docuimus Arrianos diuisisse adorationem, dicentes Christum adorari ab Angelis tanquam excellentiorem creaturam; docebant etiam ipsum Dei Filium adorare Patrem sublimiore adoratione quàm Angeli & homines illum adorant: adeò vt fateantur necesse est Papæ & Papadoxi diuisionem adorationis in superiorem & inferiorem adorationem, esse delirium *Arianorum*. Verba *Cyrilli* quibus refutat hanc sublimiorem adorationem hæc sunt; Non ignoro, quia hæc verba contemnent Christi aduersarij, adorarique Patrem à Filio dicant: non vt à nobis, aut Angelis, sed alia quadam adoratione sublimiore. Quibus nos dicere non ambigemus: O quàm præcipuam vnigenito serui dignitatem attribuitis? Desinite, oro, huiusmodi honore Filium offendere, si Patrem glorificare vultis. *Qui enim non honorat Filium, is nec Patrem quidem honorat*: vt scribitur *Ioan. 5.* Quis enim honor vnigenito redditur, si sublimius cæteris Patrem adorat?

Nempe

Nempe si adorantibus connumeratur, seruus erit, etiamsi adorator præcipuus sit: nec à creaturis, vt creatura differet, sed quadam alia præstantia excellentior erit: veluti Angeli hominibus præstantiores esse cognoscuntur, qui substantialiter aut ratione sanctitatis, aut quodam cumulo gloriæ, vt opifici Deo visum est, hominibus præstant: in eo autem quod creaturæ sunt, & secundum rationem, qua verè ex nihilo producti sunt, cùm cæteris creaturis conueniunt. Quare si nullo modo adorare Filius Patrem, vt Deus dicitur, non effugiet, ne creatus esse credatur. Quomodo igitur Filius, si creatus? aut quomodo Dominus, si adorator ac seruus? Nam mea quidem sententia, regalis atque Dominica dignitas, in eo quod quis adoratur, perspicitur: Subiecta verò atque seruilis conditio, in eo quod quisque adorat, definitur. Quapropter vniuersam creaturam *Moses* hortatur, dicens: Deut. 6. *Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli seruies.* Qui ergo natura seruus est, & iugo Deitatis subijcitur; huic colere adorareque Deũ necesse est: quum .n. dicitur, *Dominum adorabis*, ad seruum huiusmodi mandatum refertur: quum verò, *Deum*, ad creaturam. Et post pauca: An nõ videtur vobis quasi spiritale quoddam tributum, sed seruitutis quædam professio, adoratio esse? Et cuius rei causa lex adorationem seruituti coniunxit, dicens: *Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli seruies?* Ianua enim quasi quædam, & via ad seruitutis opera, adoratio est: quùm initium seruitutis, qua Deo seruire profitemur, existat. Ideo Psalmista adhortatur omnes, dicens; Psal. 49. *Venite adoremus, & procidamus ante eum, & ploremus coram Domino qui fecit nos.* Vides adorationem procidentiæ coniunctam esse.

Si hæc argumenta *Cyrilli* conferantur cum diuisione adorationis Lombardicæ scholæ, certè perspicuum erit *Cyrillum* rem habere cum ipsa illa schola, cuius sophistica & fallax distinctio eadem est cum Arianorum distinctione, qui adorationem sublimiorem ab inferiore distinguebant: si verò admittenda esset in Christiana religione huiusmodi distinctio, facillimè per illam argumenta *Cyrilli*, aliorumque Patrum contra *Arrianos* euerterentur.

Iudicent ergo Christiani omnes qui veritatis amore ducuntur, quam fallaciter & mendaciter *Bellarminus*, eiusque dominus & deus Papa, Regem pijssimum Britanniæ magnæ hæreseos insimulent, eo quod ab *Ariana* creaturarum adoratione, & ab ἀνθρωπολατρείᾳ *Nestoriana* abhorreat, & *Eutychianã* proprietatum corporis Christi euersionem & confusionem detestatur; si enim Papæ hæc hæretica deliria abdicare voluerint, nulla amplius restabit controuersia in religione; nam inuocatio Virginis & Sanctorum, adoratio hostiæ missalis, ligni (vt vocant) veræ crucis, clauorum, lanciæ, coronæ spineæ, tunicæ Christi, & sancti (vt vocant) sepulchri, & transubstantiationis nouum cómentum, cultus imaginum Christi, Virginis & Sanctorum, reliquiarum, & sepulchrorum, agnorum (vt aiunt) Dei; innumeræque aliæ superstitiones Gentilicæ & idololatricæ abolerentur. Cõtra quos colophonis loco adijciam quod scribit *Augustinus* tom. 1. lib. 1. cap. 34. de moribus Ecclesiæ Catholicæ, cap. 34. Iam videbitis quid inter ostentationem & sinceritatem, inter viam rectam & errorem, inter fidem atque fallaciam, inter robur & tumorem, inter beatitudinem & miseriam, inter vnitatem & consciſſionem; postremò quid inter superstitionis sirenas & portum religionis intersit. Nolite mihi colligere professores nominis Christiani, nec professionis suæ vim aut scientes aut exhibentes: Nolite consectari turbas imperitorum, qui vel in ipsa vera religione superstitiosi sunt, vel ita libidinibus dediti, vt obliti sint quid promiserint Deo. Noui multos esse sepulchrorũ & picturarũ adoratores: Noui multos esse, qui luxuriosissimè super mortuos bibant, & epulas cadaueribus exhibentes super sepultos seipsos sepeliant, & voracitates, ebrietatesque suas deputent religioni: Noui multos esse qui renunciauerunt verbis huic sæculo, & se omnibus huius sæculi molibus opprimi velint, oppressique lætentur.

Quid si *Augustinus* mores & formas adorationum multiplices & penè innumeras, quæ in omnibus Papalibus templis nostro sæculo exercentur, & præcipuè si imaginum & sepulchrorum adoratores conspiceret? nonne exclamaret Gentilicam Romam in Papali Roma rediuiuam esse, & nihil nisi inanem

nem

nem titulum Christianitatis cum idololatria Gentilica conjunctum in hac noua Roma extare? Deus Optim. Maxim. liberet tot Christianorum myriadas à tam infanda Papali idolomania.

AD BELLARMINVM.

BEllarmine tibi sunt cognita dogmata prisca,
Deque fide nostri quid docuere Patres.
Inflatis cur tam buccis, fastuque superbo,
Catholicos iactas te, Dominumque tuum?
Priscos qui errores tetro renocatis ab Orco,
Romaque nunc Christi nil nisi nomen habet:
Errores melius vobis deponere daros,
Amplecti & veri dogmata vera Dei.
Ergo pium Regem falsa proscindere lingua
Desinite, hæreseos contaminare nota:
Colluuies est vestra sedes sentinaque fœda,
Cunctarum hæresum massa referta lue:
Nam vos Gentiles, Arianos, Nestorianos,
Idem persimiles error vtrosque docet;
Catholicum que probat Regem veneratio vera,
Qui Triadem solam religione colit.

FINIS.

Errata Typographica sic reponenda.

Pag.7 linea 18 lege, *Eß cum Basilio testis Epiphanius*. p.8.l.1.lege *Diabolo*. p.10.l.16.lege *adorationem*; & l.21.lege *μαγίας*. lin.36.lege *ὑπαπαντὴν*. p.12.l.10.lege *eluit*. p.25.l.7.lege *ὑπερ*. p.30.l.6.lege *τῶν*, tribus locis. p.32.l.9. adde *tam* ante verba, *à Deitate*. p.34.l.2. ad vocem *salua*, annota in margine, *Hoc glossema est*. p.37. l.28. lege *alteri*. p.43.l.25. adde post vocem *sum*, Angelus quoque Ioannem in Apocalypsi se adorare volentem non admisit, dicens, *vide ne feceris, conseruus enim tuus sum*. p.43.l.17.lege *ὁμοφυίων*. p.47.l.29. lege *Pauli*. p.51.l.3.lege 1548. p.54.l.17.lege *nouat*. p.59.l.1.lege *vocabula*. p.62.l.16. lege *ii*, & lin.19. lege *ostendit*. lin.21.lege *ιγ'*. p.74. lin.13.lege *sumptum*. pag.75. lin.9. lege *Anathematismo*.

Library of the UNION THEOLOGICAL SEMINARY New York